

Spomenik

maturantom novomeške gimnazije

Ustanovila Cesarica Marija Terezija

08. 08. 1746

Mišo Andrijanič in Jože Gričar, urednika
Zbornik prispevkov
Srečanje maturantov ob 280-letnici novomeške gimnazije

Lektoriranje **Nina Štampohar**
Oblikovanje **Grafika Jože Pavlič s. p.**
Izdajatelj **Odbor maturantov za proslavitev 280-letnice novomeške gimnazije**
Objavljeno v digitalni obliki
Novo mesto, oktober 2026

CIP Kataložni zapis o publikaciji Narodna in Univerzitetna knjižnica Ljubljana

Mišo Andrijanič in Jože Gričar
Zbornik prispevkov. Srečanje maturantov ob 280-letnici novomeške gimnazije

Številka .....

Srečanje maturantov
ob 280-letnici novomeške gimnazije

Narodni dom Novo mesto, 15. oktober 2026

Zbornik prispevkov

Urednika
Mišo Andrijanič
Jože Gričar

Novo mesto, 2026

Vsebina

9 *Beseda urednikov: Od 280-letnice proti 300-letnici*
Mišo Andrijanič in Jože Gričar

11 *Vloga maturantov novomeške gimnazije pri e-promociji kulturne dediščine Novega mesta*
Mišo Andrijanič, predsednik, maturanti 1960

13 *Pozdrav maturantom*
Nagovor mag. Gregorja Macedonija, župana mestne občine Novo mesto

15 *Slavnostni nagovor*
Dr. Andrej Hočevar, zaslužni profesor

19 *Gimnazija Črnomelj – Maturanti 1958*
Ob srečanju maturantov ob 280-letnici novomeške gimnazije
Dr. Julij Nemanič, Maturanti 1958

22 *Nekaj poudarkov ob praznovanju novomeške pomladi in 280 letnice novomeške gimnazije*
Dr. Janez Gabrijelčič, maturanti 1958

24 *Vzpostavljanje e-spomenikov*
Velika priložnost Novomeščanov
Dr. Jože Gričar, zaslužni profesor, maturanti 1960

27 *Kako povečati dokumentarnost generacijskih e-spomenikov?*
Dr. Janez Kramar, izredni profesor

28 *Od preteklosti do prihodnosti: digitalna knjižnica Slovenije kot most med generacijami*
Mag. Zoran Krstulović, pomočnik ravnateljice za vodenje strokovnega dela
Eva Malalan, Oddelek za digitalne vsebine

30 *Priložnosti uporabe orodij umetne inteligence za e-promocijo kulturne dediščine: ob 280-letnici Novomeške gimnazije*
Dr. Ines Vodopivec, maturantka novomeške gimnazije (1999)

36 *Odbor maturantov za proslavitev 280-letnice novomeške gimnazije*
37 *Srečanje maturantov ob 280. obletnici novomeške gimnazije*

39 *Ustanovna listina novomeške gimnazije*
Cesarica Marija Terezija

42 *Zakaj je cesarica Marija Terezija ustanavljala javne gimnazije po habsburški monarhiji v letih 1746-1780?*
ChatGPT 12.06.2025

43 *Pomen samostanov pri ustanavljanju gimnazij v času cesarice Marije Terezije 1746-1780*
ChatGPT, 12. 6. 2025

44 Veličina prispevka cesarice Marije Terezije izobraževanju v Srednji Evropi
ChatGPT, 9. 9. 2025

45 *Vloga digitalne knjižnice države*
Primer dLib Slovenija za ohranjanje in promocijo kulturne dediščine
ChatGPT, 25. 11. 2025

47 *Razlike med seznami maturantov srednjih šol v ZDA in Evropi*
ChatGPT, 3. 3. 2026

49 *Koristi vodstva šole in maturantov, če so seznami maturantov objavljeni na spletni strani generacije*
ChatGPT, 3. 3. 2026

50 *Maturanti novomeške gimnazije 1750–1850 po regijah glede na kraj rojstva*
Zanesljiv okvir + tipične ugotovitve
ChatGPT, 20. 3. 2026

51 *Primeri uspešne e-promocije kulturne dediščine Novega mesta*
ChatGPT, 18. 5. 2026

54 *E-povezovanje maturantov vseh šol v Sloveniji v desetletjih po maturi*
ChatGPT, 24. 7. 2026

56 *Dosežki maturantov novomeške gimnazije v 280 letih od ustanovitve 8. avgusta 1746*
ChatGPT, 15. 10. 2026

59 *Od gimnazijskega ključa do digitalnega ključa*
ChatGPT, 15. 10. 2026

63 *Stezice - Glasilo dijakov novomeške gimnazije od 1953/54 do 2025/26*
ChatGPT, 15. 10. 2026

67 *Ivan Vrhovec 1891*
Deset sporočil novomeški gimnaziji leta 2026
ChatGPT, oktober 2026

69 Prispevek objav na portalu eRegion.eu k ohranjanju in e-promociji kulturne dediščine Novega mesta
ChatGPT, oktober 2026

75 *Pregled izbranih objav eRegion.eu o kulturni dediščini Novega mesta*

Beseda urednikov: Od 280-letnice proti 300-letnici

Mišo Andrijanič in **Jože Gričar**

Zbornik prispevkov maturantov

Zbornik, ki je pred nami, je nastal ob srečanju maturantov novomeške gimnazije v letu, ko praznujemo 280 let od njene ustanovitve 8. avgusta 1746. Visoki jubilej je priložnost za pogled nazaj, predvsem pa za razmislek o tem, kaj lahko dediščina gimnazije pomeni danes in kaj lahko skupaj prenesemo prihodnjim generacijam.

V skoraj treh stoletjih so skozi novomeško gimnazijo šle številne generacije mladih ljudi. S seboj so odnesli znanje, prijateljstva, vrednote in izkušnje ter jih v svojem nadaljnjem življenju vgrajevali v razvoj Novega mesta, Dolenjske, Bele krajine, Slovenije in širšega prostora. Zgodovina gimnazije zato ni samo zgodovina šole. Je tudi zgodovina njenih dijakov in maturantov ter njihovih prispevkov okolju, v katerem so živeli in delovali.

Prav zato smo ob 280-letnici želeli posebej poudariti *vlogo maturantov*. Matura namreč ni konec pripadnosti šoli. Lahko je začetek dolgotrajnega povezovanja generacij, ohranjanja spomina in sodelovanja pri novih pobudah.

Prispevki v tem zborniku to misel prikazujejo z različnih zornih kotov. Segajo od spominov in zgodovinske dediščine do povezovanja maturantov, rastočih knjig, e-spomenikov, digitalnih knjižnic in novih možnosti, ki jih za raziskovanje, ohranjanje in predstavljanje kulturne dediščine ponujajo orodja umetne inteligence.

Posebno vrednost srečanja vidimo v povezovanju generacij. V zborniku nastopajo maturanti različnih generacij, strokovnjaki različnih področij in ustanove, ki skrbijo za našo kulturno in dokumentarno dediščino. Njihovi prispevki kažejo, da kulturna dediščina ni nekaj dokončanega in zaprtega v preteklost. Vsaka generacija jo na novo odkriva, dopolnjuje, razlaga in predaja naprej.

Od kulturne dediščine do digitalne dediščine

Leta 2026 imamo možnosti, ki jih prejšnje generacije maturantov niso imele. Dokumenti, knjige, fotografije, časopisni članki, pričevanja, arhivsko gradivo ter zvočni in video posnetki se lahko digitalizirajo, medsebojno povezujejo in postanejo dostopni ljudem po Sloveniji in svetu. Digitalna knjižnica Slovenije – dLib.si, Narodna in univerzitetna knjižnica, arhivi, muzeji, knjižnice, šole in številne druge ustanove ustvarjajo okolje, v katerem lahko spomin postaja trajno dostopna digitalna dediščina.

K temu lahko pomembno prispevajo tudi maturanti. Poznajo ljudi, dogodke in zgodbe svojih generacij. Hranijo fotografije, pisma, dokumente in osebna pričevanja. Predvsem pa lahko pomagajo povezovati gradivo, ki je danes razpršeno med posamezniki, družinami in ustanovami. Zamisel o *e-spomenikih* zato razumemo kot

povabilo k sodelovanju: digitalno povezati preverljive vire o pomembnih osebah, dogodkih, ustanovah, dosežkih in krajih ter jih ohraniti za prihodnje generacije.

Primer spletnega spomenika skladatelju Marjanu Kozini nakazuje, kako lahko pri takšnem delu sodelujejo svojci, maturanti, knjižnice, arhivi in druge ustanove.

Umetna inteligenca kot novo orodje sodelovanja

Praznovanje 280-letnice sovpada tudi z obdobjem hitrega razvoja umetne inteligence. Orodja, kot je ChatGPT, ne nadomeščajo zgodovinskih virov, strokovnjakov, arhivistov, knjižničarjev ali raziskovalcev. Lahko pa pomagajo pri iskanju vprašanj, urejanju gradiva, primerjanju podatkov, pripravi povzetkov, prevajanju, oblikovanju novih zamisli in predstavljanju kulturne dediščine širši javnosti.

Tudi priprave na praznovanje 280-letnice so pokazale možnosti takšnega sodelovanja. V zborniku so zato navedeni tudi izbrani prispevki, pripravljeni s pomočjo ChatGPT. Z njimi želimo dokumentirati eno prvih obdobij, ko je mogoče zgodovinski spomin generacij povezovati z novimi možnostmi umetne inteligence.

Pri tem ostaja temeljno načelo nespremenjeno: *tehnologija je orodje, človek pa nosilec spomina, presoje, odgovornosti in sodelovanja.*

Digitalni ključ za prihodnje generacije

Ob praznovanju 280-letnice se zato že lahko vprašamo, kaj bomo zapustili generacijam, ki bodo *leta 2046 praznovale 300-letnico novomeške gimnazije*.

Do takrat je še dvajset let. To je dovolj časa, da maturanti skupaj z gimnazijo, Mestno občino Novo mesto, knjižnicami, arhivi, muzeji, raziskovalci in drugimi zainteresiranimi postopoma oblikujejo bogato digitalno zbirko o gimnaziji, njenih maturantih in njihovih prispevkih družbi.

Takšna zbirka ne bi bila samo spomenik preteklosti. Bila bi *rastoča zbirka znanja in sodelovanja*, ki bi jo vsaka naslednja generacija lahko dopolnjevala.

Od tod tudi misel, ki povezuje praznovanje leta 2026 s prihodnostjo: *od gimnazijskega ključa do digitalnega ključa.*

Gimnazijski ključ simbolizira pripadnost generaciji in skupnosti maturantov. Digitalni ključ pa lahko simbolizira možnost, da to skupnost, njeno znanje, spomine in dosežke odpremo prihodnjim generacijam in svetu.

Naj bo zato ta zbornik zapis praznovanja 280-letnice, hkrati pa tudi povabilo k nadaljnjemu delu.

Ohranjajmo spomin.
Povezujmo generacije.
Digitalizirajmo kulturno dediščino.
Delimo znanje.
Sodelujmo.

Tako lahko praznovanje 280-letnice leta 2026 postane tudi prvi korak na poti proti 300-letnici novomeške gimnazije leta 2046.

Vloga maturantov novomeške gimnazije pri e-promociji kulturne dediščine Novega mesta

Mišo Andrijanič, predsednik, maturanti 1960
Odbor maturantov za proslavitev 280-letnice novomeške gimnazije
S pomočjo ChatGPT
Srečanje maturantov novomeške gimnazije
Narodni dom Novo mesto, 15. oktobra 2026

Spoštovane maturantke, spoštovani maturanti, cenjeni gostje,

Leto 2026 je za maturante novomeške gimnazije posebno leto. *Praznujemo 280 let od ustanovitve gimnazije v Novem mestu 8. avgusta 1746.* Toda obletnica ni samo priložnost, da se spominjamo preteklosti. Je tudi priložnost, da se vprašamo:

Kaj lahko maturanti naredimo, da bo bogata kulturna, izobraževalna in zgodovinska dediščina Novega mesta bolje poznana, dostopna in ohranjena tudi prihodnjim generacijam?

Eden od odgovorov je: *uporabimo možnosti digitalne dobe.*

Od spominjanja k e-promociji

Med tisoči maturantov novomeške gimnazije je ogromno znanja, izkušenj, dokumentov, fotografij, knjig, osebnih zgodb in poznanstev.

Vsakdo pozna del zgodbe. Nekdo hrani staro fotografijo. Drugi pozna pomembnega maturanta. Tretji ima doma dokument, ki ga širša javnost še ni videla. Nekdo se spominja profesorja, dogodka ali ustanove, ki je pomembno zaznamovala Novo mesto. Če vse to ostane samo v naših predalih in osebnih spominih, se lahko izgubi. Če pa gradivo *digitaliziramo, opišemo, povežemo in objavimo*, postane del skupnega spomina Novega mesta.

Zato vidimo pomembno novo vlogo maturantov: da postanemo tudi *e-promotorji kulturne dediščine Novega mesta.*

E-spomeniki kot nova oblika ohranjanja spomina

Ob praznovanju 280-letnice se je porodila zamisel o *Rastoči zbirki e-spomenikov Novega mesta*. E-spomenik ni nadomestilo za pravi spomenik, muzej, arhiv ali knjigo. Je njegova dopolnitev in povezovalec. Na enem mestu lahko poveže fotografije, dokumente, časopisne članke, knjige, pričevanja, video in zvočne posnetke ter povezave na Digitalno knjižnico Slovenije, muzejske, knjižnične, arhivske in druge digitalne zbirke.

E-spomenik lahko posvetimo *osebi, dogodku, ustanovi, podjetju, dosežku, stavbi ali kraju.* In zbirka ni nikoli dokončana. Lahko raste z vsakim novim dokumentom, fotografijo, pričevanjem ali odkrito povezavo. Prav maturanti smo lahko pomembni soustvarjalci takšne zbirke.

Od posameznika k sodelovanju

Pri tem pa tehnologija ni najpomembnejša. Najpomembnejše je *sodelovanje.*

Maturanti lahko povezujemo Gimnazijo Novo mesto, Mestno občino Novo mesto, knjižnice, muzeje, arhive, društva, raziskovalce, medije, podjetja in posameznike.

Vsak lahko prispeva nekaj.

Naše vodilo bi lahko bilo zelo preprosto: *če nekomu povemo vse, kar vemo, nam še vedno vse ostane. Skupaj pa vemo več.* Digitalna tehnologija omogoča, da se majhni prispevki številnih ljudi povežejo v veliko in trajno skupno zbirko.

Nova priložnost: umetna inteligenca

Danes imamo še eno možnost, ki je prejšnje generacije niso imele – *orodja umetne inteligence, kot je ChatGPT.* Pomagajo nam lahko pri iskanju idej in virov, urejanju gradiva, pripravi opisov, povzemanju dokumentov, prevajanju, oblikovanju vprašanj ter predstavljanju naše dediščine ljudem zunaj Slovenije.

Toda umetna inteligenca ne more nadomestiti človeka, ki pozna zgodbo, hrani fotografijo, se spominja dogodka ali zna presoditi pomen nekega dokumenta.

Zato je prava priložnost v povezovanju: *človeškega znanja + kulturne dediščine + digitalnih tehnologij + umetne inteligence + sodelovanja.*

Maturanti kot ambasadorji Novega mesta

Maturanti novomeške gimnazije živimo po Sloveniji in svetu. Delujemo v različnih poklicih, ustanovah in okoljih. To je veliko omrežje, ki ga do zdaj morda nismo dovolj prepoznavali kot razvojno možnost.

Vsak maturant je lahko majhen ambasador Novega mesta. Lahko deli povezavo. Prispeva fotografijo. Opozori na pomemben dokument. Zapiše spomin. Predlaga osebo za e-spomenik. Poveže ljudi, ki bi lahko sodelovali. Pomaga prevesti zgodbo v drug jezik. Majhen prispevek posameznika lahko v digitalnem okolju doseže veliko ljudi.

Od 280-letnice k prihodnosti

Zato naj praznovanje 280-letnice ne pomeni samo zaključka spominjanja na pomembno obletnico. Lahko pomeni tudi *začetek novega sodelovanja maturantov*.

Generacije pred nami so gradile šolo, mesto, ustanove in skupnost. Naša generacija ima možnost, da pomaga njihovo delo in zgodbe prenesti v digitalno okolje.

S tem kulturne dediščine ne samo ohranjamo. *Omogočamo ji, da živi, se povezuje in postaja dostopna novim generacijam.*

Zato danes vabimo maturante novomeške gimnazije: *Poiščimo. Digitalizirajmo. Povežimo. Objavimo. Delimo.* Prispevajmo vsak majhen delček k skupnemu digitalnemu spominu našega mesta.

Naj bo naše sporočilo preprosto:

Znanje povezuje generacije.
Sodelovanje ohranja spomin.
Digitalne tehnologije mu omogočajo, da potuje v prihodnost.

Maturanti novomeške gimnazije naj tudi s tem pokažemo: *dediščina ni samo tisto, kar smo prejeli od prejšnjih generacij. Dediščina je tudi tisto, kar bomo znali predati naslednjim.*

Vabilo vsakemu izmed nas:

naj vsak predlaga vsaj en e-spomenik ali prispeva eno fotografijo, dokument, spomin oziroma povezavo.

Hvala.

Nagovor mag. Gregorja Macedonija, župana mestne občine Novo mesto

Spoštovani predsednik in člani Odbora, dragi maturantke in maturanti novomeške gimnazije,

na srednješolska leta me vežejo lepi spomini in kot nekdanji dijak novomeške gimnazije sem ponosen, da sem obiskoval šolo, ki me je v marsikaterem pogledu oblikovala na moji življenjski poti, tako poklicno kot tudi zasebno.

Zato se že uvodoma zahvaljujem pobudnikom tega srečanja in vsem, ki ste na kakršen koli način pripomogli k obeleževanju tega izjemnega jubileja – kot vemo, je z 280 leti tradicije Gimnazija Novo mesto najstarejša gimnazija z neprekinjenim delovanjem v Sloveniji.

Pred 280 leti je bilo v ustanovni listini Gimnazije Novo mesto med drugim zapisano, da je bila šola ustanovljena s ciljem, da se naredi nekaj koristnega za meščane, predvsem pa za okoliško mladino, ki bo s tem dobila priložnost doseči višjo izobrazbo in služiti skupnosti.

Od takrat so se zgodili številni zgodovinski premiki. Eden najpomembnejših in primerljivih zgodovinskih mejnikov, ki naši skupnosti odpira številne nove razvojne možnosti, se je zgodil 11. februarja letos, ko je državni zbor soglasno sprejel odlok o ustanovitvi javne univerze v Novem mestu. Ustanovitev javne univerze, ki v tem trenutku že deluje in je pod eno streho združila vse visokošolske zavode v Novem mestu, prinaša mestu in regiji pomembne priložnosti na področjih izobraževalne in raziskovalne dejavnosti, priložnosti nadaljnjega gospodarskega razvoja in nenazadnje priložnosti, da tudi Novo mesto, simbolno, 280 let po ustanovitvi gimnazije zaživi tudi kot univerzitetno mesto v najširšem pomenu

Podobno kot smo lani ob okrogli 660 letnici v zgodovinski okvir postavljali ustanovitev Novega mesta, bodo naši zanamci čez stoletje in več gotovo razmišljali in raziskovali o tem, v kakšnem času smo Novomeščani dobili javno univerzo. In kaj bodo lahko ugotovili?

Da je imelo Novo mesto v času ustanovitve univerze 39.000 prebivalcev, da smo univerzitetno ambicijo gradili na 280 letih gimnazijske tradicije, da je bilo na novomeških visokošolskih zavodih že pred ustanovitvijo javne univerze vpisanih okoli 2500 študentov, da je v istem letu 140-letnico obeleževala najstarejša delujoča kmetijska šola v Sloveniji, da je 80-letnico praznovala Knjižnica Mirana Jarca, 30-letnico Šolski center Novo mesto kot največji srednješolski center v državi, dve desetletji pa je minilo od ustanovitve Škofije Novo mesto in Anton Podbevšek teatra.

Ob močni simboliki naštetih obletnic, ki sovpadajo z začetkom novomeške javne univerze, bo za razumevanje novomeškega konteksta ključna tudi vzporednica z našim gospodarstvom. Tudi z zgodovinskim odmikom bo jasno vidno, da smo razvojno prebojnost našega okolja gradili na moč-

nem temelju gospodarske uspešnosti in da smo univerzo razumeli kot zasluženo znanstveno in raziskovalno podporo našim podjetjem.

Zgodovinarji naslednjih generacij bodo v prihodnosti ugotavljali, da so v času ustanovitve novomeške univerze paradni konji slovenskega izvoznega gospodarstva imeli izjemne poslovne rezultate, zagotavljali dobre službe za naše občane, na številne načine vračali okolju ter ob podpori lokalne skupnosti načrtovali nove širitve in zaganjali nove projekte.

Tudi prenovljeni Narodni dom bo tesno povezan z javno univerzo – odločili smo se, da v njem zagotovimo prostore rektorata, ob tem pa si bomo v njem že kmalu lahko ogledali stalno zbirko našega slovitega someščana Leona Štuklja in uživali v programu osrednje večnamenske dvorane.

Novomeška občina ima jasno zastavljeno strategijo razvoja za obdobje od leta 2015 do leta 2030, ki jo danes uspešno uresničujemo na številnih področjih. Sistematično razvijamo celotno občino, tako mestne kot primestne skupnosti, razvijamo ključno infrastrukturo, nadgrajujemo cenovno učinkovite komunalne storitve, urejamo obstoječe in investiramo v nove osnovnošolske in predšolske zgradbe, podpiramo javno in zasebno stanovanjsko gradnjo za potrebe vseh generacij, omogočamo gospodarsko dejavnost tako velikih gospodarskih družb kot srednjih in malih podjetnikov, gradimo partnerstva in podpiramo civilnodružbene organizacije na področju športa, mladine, kulture, okolja, zdravstva, sociale, humanitarnosti, razvijamo trajnostno mobilnost, ustvarjamo energetsko samooskrbno skupnost, z novim državnim javnim raziskovalnim zavodom Rudolfovo smo se vpisali na zemljevid javne raziskovalne sfere ter nenazadnje: dosegli smo že omenjeno ustanovitev javne Univerze v Novem mestu.

V luči številnih sprememb, ki jih doživljamo na vseh področjih našega življenja in dela, si na Mestni občini Novo mesto s takšnim pristopom prizadevamo prihodnjim generacijam zagotoviti pogoje, ki jim bodo omogočali in jih opolnomočili, da bodo svojo prihodnost in s tem prihodnost skupnosti ustvarjali pogumno, spoštljivo in na temelju vrednot znanja, dela in sodelovanja. Pluralnost in raznovrstnost izobraževalnih programov sta pri tem ključni za razvoj vsake družbe, saj neposredno vplivata na inovativnost ter prilagodljivost gospodarstva in ustvarjajo okolje, kjer ima vsak posameznik možnost uresničiti svoje potenciale.

Na teh temeljih je nastala tudi izjemna tradicija in zgodba Gimnazije Novo mesto, ki ima pomemben simbolni pomen tudi za Mestno občino Novo mesto. Zavedamo se namreč, da temelje prihodnosti ustvarjamo že danes in da jo gradimo ljudje za ljudi, današnje generacije za prihodnje. In ker besede postanejo resničnost šele z dejanji, sta naša odgovornost in naloga, da jih uresničujemo na vrednotah dela, družbene odgovornosti in sodelovanja.

Hvala vsem, da ste del te izjemne zgodbe.

Slavnostni nagovor

Dr. Andrej Hočevar, zaslužni profesor
Maturanti 1950

Spoštovani župan mag. Gregor Macedoni, predsednik Odbora maturantov Mišo Andrijanič in maturanti novomeške gimnazije

Naj začnem svoj nagovor s predstavitvijo *Proglasa tisočih maturantov ob 280 letnici novomeške gimnazije*, ki ga je pripravil Odbor maturantov.

Spoštovane Slovenke, spoštovani Slovenci, mi, maturantke in maturanti novomeške gimnazije vseh generacij, ob 280. obletnici njene ustanovitve s ponosom in hvaležnostjo obeležujemo eno najpomembnejših obletnic slovenskega šolstva.

Pred 280 leti, 8. avgusta 1746 je bila z ustanovno listino cesarice Marije Terezije ustanovljena novomeška gimnazija – prva gimnazija v habsburški monarhiji. S tem dejanjem je bilo postavljeno trdno izhodišče za razvoj izobraževanja, kulture, znanosti in javnega življenja na Slovenskem.

Na pročelju nekdanje gimnazije ob frančiškanski cerkvi v Novem mestu je bila 4. oktobra 2018 postavljena spominska plošča v zahvalo Novomeščanom, ki so bili leta 1744 tako modri, daljnovidni in pogumni, da so cesarici Mariji Tereziji predlagali, da v Novem mestu ustanovi gimnazijo.

V skoraj treh stoletjih je novomeška gimnazija izobrazila tisoče mladih ljudi. Med njenimi maturanti so znanstveniki, učitelji, zdravniki, inženirji, podjetniki, duhovniki, kulturniki, športniki in številni drugi, ki so s svojim znanjem in delom prispevali k razvoju Dolenjske, Bele krajine, Slovenije in mednarodne skupnosti.

Ob tem visokem jubileju se maturanti vseh generacij s spoštovanjem zahvaljujemo profesorjem, zaposlenim, staršem in vsem, ki so skozi desetletja ustvarjali okolje, v katerem je bilo znanje najvišja vrednota.

Hkrati se zavedamo, da je prihodnost Slovenije odvisna od kakovosti izobraževanja, odprtosti do novih spoznanj in pripravljenosti na sodelovanje. V času hitrega razvoja znanosti, digitalnih tehnologij in uporabe orodij umetne inteligence ostajajo radovednost, kritično razmišljanje, ustvarjalnost, etična odgovornost in medsebojno zaupanje temelj uspešne družbe.

Zato pozivamo vse prebivalce Slovenije:

- spoštujmo znanje in izobraževanje kot največjo naložbo v prihodnost;
- podpirajmo mlade pri njihovem razvoju in ustvarjalnosti;
- ohranjajmo kulturno in znanstveno dediščino in jo povezujmo z znanstvenimi dosežki;
- krepimo znanje med generacijami in med ustanovami doma in v svetu;
- skupaj ustvarjajmo odprto, povezano in ustvarjalno Slovenijo.

S ponosom na bogato dediščino in z zaupanjem v prihodnost izrekamo skupne zaveze:

- znanje, pridobljeno v preteklosti, naj bo navdih za prihodnost;
- sodelovanje med ljudmi naj bo pot do napredka;
- odgovornost do prihodnjih generacij na bo naše skupno vodilo.

Ob 280 letnici ustanovitve gimnazije je nastal E-spomenik tisočem maturantov – trajni digitalni prostor skupnega spomina in sodelovanja. Namenjen je ohranjanju zgodovine gimnazije, zbiranju osebnih pričevanj, fotografij, dokumentov, raziskav in drugih prispevkov maturantov vseh generacij, vsaj zadnjih 76. Vsak prispevek predstavlja del mozaika skupne dediščine, ki povezuje preteklost, sedanjost in prihodnost. E-spomeniki maturantov so sestavina kulturne dediščine.

E-povezovanje maturantov vseh šol v Sloveniji ponuja izjemen potencial za mreženje, ohranjanje stikov in medsebojno podporo. Digitalne platforme lahko premostijo generacijske in geografske razdalje in ustvarijo trajno skupnost. To je zlasti pomembno v vse bolj digitalizirani družbi in razmerah pospešene uporabe orodij umetne inteligence.

Naj bo 280-letnica novomeške gimnazije praznik vseh, ki verjamemo v moč znanja, odgovornosti in sodelovanja. Novomeška gimnazija je ena od zibelk slovenskega izobraževanja in njena 280 letna tradicija predstavlja del skupne kulturne in izobraževalne dediščine Slovenije.

Naj živi novomeška gimnazija! Naj živi znanje, ki povezuje generacije!

V Novem mestu 8. avgusta 2026

Maturanti novomeške gimnazije vseh generacij

Po objavi tega *Proglasa* v elektronskih medijih so na Odbor maturantov prišle številne čestitke iz Slovenije, Evrope in celega sveta, od Amerike, Avstralije in drugih celin Preveč jih je, da bi vse naštevali.

Na proslavitev 280. obletnice ustanovitve gimnazije se je odzvala tudi gimnazija Novo mesto s svojimi prireditvami.

Športni izziv je izvedba projekta »280 km za 280 let«, kjer so dijaki s pohodi povezali lokalne skupnosti.

V okoljsko odgovornost so vključili posaditev 280 dreves za obnovo lokalnih gozdov in spodbujanje trajnostnega razvoja.

V kulturne dogodke so vključili povezovanje 280 glasov v skupne pevske projekte in organizacija strokovnih okroglih miz o vlogi učiteljev.

Slavnostna akademija, ki bo povzela njihov prispevek k praznovanju 280 letnice bo 19. novembra 2026.

Morda še nekaj misli iz daljne zgodovine mojega šolanja na novomeški gimnaziji v letih po drugi svetovni vojni.

Menim, da so za vzgojo mladine, ta je prav v letih šolanja na gimnaziji najbolj dovzetna, najbolj potrebni dobri vzgojitelji. Ne samo dobri strokovnjaki ampak tudi pozitivisti v najširšem pomenu besede. Pripravljeni na pomoč in široki. Dejavni na vseh področjih družbenega življenja naj bo v kulturi ali športu.

In primer takšnega vzgojitelja je bil naš razrednik profesor Marjan Dobovšek. Ni bil samo izreden strokovnjak v predmetih, ki jih je učil na zelo sodoben način, brez naštevanja letnic, vzgajal nas je tudi v športu in dramatiki. Tako smo se izobraževali pri njegovih prostovoljnih telesnih

vadbah, kot tudi nastopali v igrah, ki jih je režiral. Z njimi smo nastopali v Novem mestu in sosednjih krajih. Tako smo igrali Županovo Micko A.T. Linharta, Revizorja N. V. Gogolja in Hermana Celjskega A. Novačana.

Kolektiv, ki ga je oblikoval profesor Dobovšek iz svojega, našega razreda je ostal živ vse do današnjih dni. Organizacijski odbor našega razreda v sestavi farmacevtka Ana Kavalar, arhitekt Zdravko Leskovic in ginekolog dr. Slavko Špringer so za vsako leto pripravili srečanja razreda z izleti in obiski kulturnih lokacij vsa leta od leta 1950. Vseh srečanj v letih od 1950 do 2026 je bilo kar 34.

Naj omenim le nekaj takih srečanj. Eno od prvih večjih je bilo v Dolenjskih Toplicah leta 1985. Na njem nam je sošolec Janez Gačnik predstavil vino Renski rizling iz Bele Krajine, ki je bilo tisto leto najboljše v Sloveniji!

Morda še beseda o njem. V šolo v Novo mesto je hodil z domače kmetije v gimnazijo v Novo mesto uro in pol v eno smer. Po končani agronomski fakulteti je služboval v Metliki in tam postavil tudi vinsko klet. Bil je tudi znan čebelar. Na naša srečanja je pripeljal različne vrste medu in izdelke iz njega.

Na Gorenjskem smo se srečali v Ratečah leta 2003 pri naši organizatorici srečanj Ani Kavalar in odšli na tromejo. Sošolec dr. Aldo Jovan je v cerkvi na Rodinah za nas organiziral koncert svojih otrok.

Sošolec Zdravko Leskovic je organiziral srečanje na Primorskem leta 2009. Obiskali smo cerkev v Hrastovljah, kjer smo si ogledali znani mrtvaški ples. In potem srečanje zaključili v Izoli.

Leta 2017 smo si v Trebnjem ogledali stalno razstavo naivcev, katere ustanovitelj in gonilo je bil naš sošolec Janez Gartnar.

Pozneje, ko smo postajali starejši, smo se večinoma srečevali v Ljubljani. Tudi v Ljubljani je bilo zanimivo. V Ljubljani smo si ogledali arboretum Volčji potok, v obnovljeni Cukrarni pa smo si ogledali nekaj slikarskih razstav med njimi tudi razstavo hčere naše sošolke Nuše Varl in v letu 2022 obiskali tudi džamijo.

Od začetka praznovanj je bil z nami tudi profesor Dobovšek. Danes nas je od triindvajsetih dijakov ostalo še šest in 30. septembra letos smo se tudi vnovič srečali.

Dijaki razreda profesorja Marjana Dobovška iz leta 1950 smo ponosni, da je bil pred leti izbran za častnega občana Novega mesta.

Upam, da se najdejo tudi v sodobnih časih takšni vzgojitelji. In če se, ni skrbi za sodobno mladino.

Spletna stran E-sodelovanje tisočih maturantov vseh šol v srednji Evropi je bila vzpostavljena na portalu E-regija 8. avgusta 2026. Tedaj smo proslavili 280 letnico ustanovitve novomeške gimnazije. V okvir teh povezav sodijo tudi povezave z drugimi devetimi gimnazijami, ki jih je pozneje ustanovila cesarica Marija Terezija v avstro-ogrski monarhiji.

Vpliv Proglasa tisočih maturantov ob 280 letnici gimnazije Novo mesto predstavlja ključen premik v povezovanju intelektualnega kapitala, utrjevanju tradicije javnega šolstva v Srednji Evropi ter uvajanju sodobnih digitalnih oblik spominjanja.

Gimnazija Novo mesto ustanovljena 8. avgusta 1746 z odlokom cesarice Marije Terezije, kot najstarejša neprekinjeno delujoča gimnazija v Sloveniji s tem E-proglasom tisočih maturantov presega lokalne okvire in postavlja nov standard regionalnega sodelovanja.

Naj sklenem.

Naj bo 280-letnica novomeške gimnazije praznik vseh, ki verjamemo v moč znanja, odgovornosti in sodelovanja.

Novomeška gimnazija je ena od zibelk slovenskega izobraževanja in njena 280-letna tradicija predstavlja del skupne kulturne in izobraževalne dediščine Slovenije.

Naj živi novomeška gimnazija! Naj živi znanje, ki povezuje generacije!

Gimnazija Črnomelj – Maturanti 1958
Ob srečanju maturantov ob 280-letnici novomeške gimnazije

Dr. Julij Nemanič, Maturanti 1958
Gimnazija Črnomelj

Drage maturantke, cenjeni maturanti, spoštovani gosti,

V imenu maturantov gimnazije Črnomelj, hvala, kolegi novomeški maturanti, za vabilo, da lahko skupaj z vami obujamo in ohranjamo spomine na gimnazijska obdobja.

V Beli krajini smo si priborili lastno gimnazijo približno 200 let za Novim mestom. Meščanska šola, ki velja za predhodnico gimnazije, je 9. oktobra 1944 prejela odlok predsedstva *Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta SNOS,* s katerim se je preoblikovala v *Realno gimnazijo Črnomelj*. Iz moje vasi Drašiči je bil v Črnomlju Marko Plut, maturant 1954, ki je postal celo slovenski prvak v metu kopja. V Marku smo imeli osnovnošolci zgled in sanjali o belem svetu.

Trinajst dijakov iz Črnomlja in pet iz Metlike smo se leta 1955 vpisali v 5. razred višje gimnazije. Komaj se je dosegel minimum vpisanih, da je gimnazija v Črnomlju obstala, a uspešno deluje še danes. Naša generacija je imela srečo, da je bil v Črnomlju ravno takrat odprt nov dijaški dom internat. Metliški dijaki smo bili vsi v internatu. Bilo je imenitno, svetle učilnice, spalnice, večina nas je prvič videla tuše, prostorna menza. Toda na krožnikih ni bilo dovolj za naša lačna usta. Spomnim se, da smo se gojenci na zboru pogajali za obilnejše porcije. Iztržek ravnateljica doma je pristala, da se bo v prihodnje iz ene kilske štruce kruha narezalo samo 10 ne več 12 kosov.

Pouk na višji gimnaziji je bil na bistveno višji ravni kot v Metliki. Nekateri profesorji so bili izjemni predavatelji. Kmalu smo pa zvedeli, da je velik del profesorjev v Črnomlju *po kazni* oziroma po takratni terminologiji niso imeli *ustrezne karakteristike*, da bi poučevali v večjih centrih ali na učiteljiščih. Na vsakem srečanju maturantov se jih hvaležno spominjamo. Zavedamo se še danes, da smo imeli dijaki srečo v njihovi nesreči. Da smo tiste generacije v Črnomlju dobile dobro podlago za študij na univerzi, potrjujejo tudi rezultati. V našem razredu, matura 1958, nas je od 18 diplomiralo na univerzi 16, ali 89 odstotkov. Vsi smo uspešno delali, predvsem v gospodarstvu in prosveti.

V gimnaziji je bil velik poudarek na športu. Zaslužen je bil profesor Kolarič, ki si gotovo ni sam izbral Črnomlja. Pozneje je bil trener hrvaške reprezentance. V avli gimnazije je bila stalna razstava fotografij s športnih dogodkov. Zbirka slik se je sproti obnavljala, kar je bil odličen motiv za dijake.

Gimnazija je imela celo državnega prvaka na 3000 metrov Franca Brinca, slovenski rekord na 1500 metrov in celo zapovrstjo trije metalci kopja, slovenski prvaki, so bili naši dijaki. Bil je čudovit občutek poznati te fante in se z njimi družiti.

Profesor telovadbe je poleg talentov, ki jih je odkril za atletiko, uspešno razvijal mali rokomet. Pionirska ekipa deklic je zmagala na slovenskem prvenstvu. Ekipa gimnazijcev je sploh blestela. V Črnomlju na gostovanju je premagala celo seniorje ljubljanskega kluba Odred, ki so takrat veljali za najboljšo rokometno ekipo v Sloveniji. Da so bili gimnazijci res odlični rokometaši, potrjuje tudi dovoljenje za tekmovanje v Nemčiji leta 1956, kar je bilo takrat »misija nemogoče«. Zakaj nemogoče? Malokdo je dobil takrat, 11 let po vojni, potni list za prestop meje na t. i. zahod.

Poleg športa je bil poudarek tudi na kulturi. Dramski krožek je prirejal zelo obiskane predstave. Naj omenim Molièra in njegovega Skopuha, ki je res vžgal. Folklora ima v Beli krajini dolgo tradicijo in smo popestrili mnoge belokranjske prireditve. Delovali so mešani pevski zbor, oktet in glasbeni krožek. Skratka, gimnazija je bila povezana z mestom in Belo krajino ter je uspešno uresničevala svoje kulturno poslanstvo.

Sodelovanje z gimnazijo Novo mesto

V lepem spominu so mi ostali stiki z novomeškimi gimnazijci in učiteljiščniki. Daljše druženje je bilo v *delovnih brigadah*. V Novem mestu smo skupaj gradili športni park ob Krki, v Ljubljani pa tudi atletski stadion v Tivoliju. Stkala so se mnoga prijateljstva, nekatera držijo še danes. Zanimivost iz delovišča. Pri fantih se je na daleč opazilo, kateri so gimnazijci, kateri so na učiteljišču. Učiteljiščniki so s karjolami dirkali. Borili so se za udarniško značko. Priganjali so lopat nevajena dekleta, da so hitreje polnile samokolnice. Vsak dan so padali rekordi v številu prevoženih samokolnic. Skratka, oblikovanje mladih ljudi na učiteljišču je bilo bolj špartansko kot na gimnaziji.

Literarni večer, ki so nam ga priredili novomeški gimnazijci, je bil nad pričakovanjem. Najbolj se spomnim Janeza Kramarja, generacija 1958, kako je sproščeno in z lahkoto odprl literarni dogodek, ga vodil in poleg ostalih dijakov-pesnikov bral svoje pesmi ...

Nastop novomeških dijakov orodnih telovadcev leta 1957 v Črnomlju je bil izjemno uspešen. Predstava postavnih, mišičastih fantov, ki so kar leteli po zraku, je navdušila in nam pokazala, da šport nista samo atletika in rokomet. Mogoče smo prvič videli akrobacije na konju, bradlji in v parterju.

Gimnazija Črnomelj se je tudi prijavila na vseslovensko gimnazijsko tekmovanje *Pokaži, kaj znaš*. V Novem mestu je bilo predtekmovanje gimnazij iz jugovzhodne Slovenije. Vprašanja so bila iz *slovenščine, splošnega znanja in športa*. Nam so bile tisti dan zvezde naklonjene in uvrstili smo se na republiško tekmovanje. Potekalo je v nabito polni dvorani Union v Ljubljani, ki so jo napolnili predvsem študentje. Vsaka ekipa je imela glasne navijače. Radijski prenos je prispeval k odmevnosti tekmovanja v Sloveniji.

Osvojili smo tretje mesto. Gimnazija je dobila za nagrado televizor, ki je bil prvi v Beli krajini. Mesto Črnomelj je bilo nagrajeno s koncertom filharmonikov, ki mu je dirigiral Bojan Adamič. Nastopile so tudi takrat najbolj popularne pevke Marjana Deržaj, Majda Sepe in Jelka Cvetežar. Dvorana v kulturnem domu je bila premajhna za številno občinstvo.

Spoštovani gospe in gospodje,

iskrene čestitke Odboru maturantov za tako imenitno pripravljeno proslavitev 280 letnice novomeške gimnazije ter za uspešno promocijo častitljive tradicije. Tudi za vizionarske ideje o možnem e-sodelovanju slovenskih maturantov, kar omogoča trajno sodelovanja in povezovanje mnogih slovenskih intelektualcev.

Nekaj poudarkov ob praznovanju novomeške pomladi in 280 letnice novomeške gimnazije

Dr. Janez Gabrijelčič, maturanti 1958
Ustanovitelj Forumov odličnosti in mojstrstva
Pobudnik in organizator Rastoče knjige

Vedno sem bil vesel in do konca svojih dni bom hvaležen novomeški gimnaziji oziroma njenim profesoricam in profesorjem, da so me naučili veliko učenosti, ki je imelo veliko širine in globine. Uveljavljali so načelo, ki ga je zapisal mislec Hugo Svetoviktorski: uči se vsega, saj boš pozneje spoznal, da je vse koristno. Tudi jaz sem se pozneje v življenju držal tega pomembnega spoznanja.

Verjetno je že avstrijski vladar Rudolf IV Habsburški nekako predvideval, da bo Novo mesto nekaj posebnega, saj je v ustanovni listini zapisal: Mesto Rudolfswerth, ki leži v Slovenski marki, ki sem ga na novo ustanovil in ga po svojem imenu tako imenoval. Novomeščani smo to mesto raje poimenovali Novo mesto od vsega začetka.

Že zaradi svoje lege na polotoku Krke je mesto enkratno.

Novomeščani so pred mnogimi leti zasnovali Novomeško pomlad, zdaj smo dobili novomeško jesen, ko se vsem novomeškim dragotinam, ki naše mesto delajo veliko, pridružujeta tudi nova državna Univerza Novo mesto in popolnoma prenovljeni Narodni dom.

Proslavili smo tudi 280 let naše novomeške dragotine – novomeške gimnazije.

Novomeščanke in Novomeščani ter tisti, ki so se sem preselili ali tu začasno živeli, imamo svoje mesto preprosto radi. Poglejmo samo, kaj je Dragotin Kette zapisal o našem Glavnem trgu: »Prekrasen trg, čaroben trg, v dolenjski metropoli, pač mnogo jih na svetu je, a takega nikoli.«

Janez Trdina je zapisal ugotovitev, ki bi jo morali poznati vsi Dolenjci: »Prišel sem na Dolenjsko, z namenom, da študiram, v tej glavni in najčvrstejši koreniki slovenstva, našo narodnost, običaje in sploh vsa svojstva našega plemena.«

Veliki Dolenjec Tone Pavček je nekoč zapisal: »Na svetu sem, da gledam sonce; na svetu sem, da grem za soncem; na svetu sem da sam sem sonce in da s sveta odganjam sence.«

Veliko inovacijo pa je v zadnjem času pripravil naš sošolec, novomeški častni občan in dobitnik velike nagrade odličnosti in mojstrstva profesor dr. Jože Gričar, ko je ustrezno digitaliziral podatke o dijakinjah in dijakih ter profesoricah in profesorjih naše gimnazije. Vse to je povezal z evropskimi digitalnimi programi.

Novomeščanke in Novomeščani smo ob ustanavljanju svoje države Slovenije ustanovili tudi Forume odličnosti in mojstrstva, na katerih podeljujemo velike nagrade odličnosti in mojstrstva. Letos jo je dobil naš veliki Slovenec in Dolenjec spoštovani Lojze Peterle, prvi demokratično izvoljeni predsednik slovenske vlade. Seveda je tudi on obiskoval in 1967 us-

pešno dokončal našo gimnazijo v Novem mestu.

Na naših Forumih se je porodila med drugimi tudi velika ideja o Rastoči knjigi, ki je predvsem v Novem mestu pognala močne in globoke korenine. Z rastočimi knjigami Novega mesta smo se seznanili tudi na našem 33. Forumu 2. oktobra 2026. Zelo zanimiva je Rastoča knjiga v gimnaziji, kjer imajo Gimnazijko z Rastočo knjigo. V Krki, tovarni zdravil, Novo mesto imajo Krkino Deklico z Rastočo knjigo. Rastoča knjiga v Novem mestu pa je v novomeški knjižnici, v bližnjem parku Rastoče knjige, kjer je med drugim obeležje, ki vabi k branju in razmišljanju vseh 38.000 prebivalcev našega mesta. Tudi po drugih šolah, društvih in organizacijah se pojavljajo vedno novi primerki Rastočih knjig.

Želimo, da bo Novo mesto tudi z novostmi, ki jih vsebujejo in razvijajo novomeške Rastoče knjige ter novomeška jesen, prijetno in vsestransko bogato srednjeevropsko mesto.

Vzpostavljanje e-spomenikov
Velika priložnost Novomeščanov

Dr. Jože Gričar, zaslužni profesor, maturanti 1960
Odbor za e-promocijo kulturne dediščine Novega mesta
S pomočjo ChatGPT

E-spomeniki Novomeščanom

Z vzpostavljanjem e-spomenikov imamo v Novem mestu nekaj izkušenj. Navajamo primere:

- Internetno spominsko obeležje Novomeščanom, ki so predlagali ustanovitev gimnazije. Občinski praznik Mestne občine Novo mesto, 7. april 2018.
- E-spomenik Rastoča knjiga jubilejnih e-knjig srednjih šol v Sloveniji, 2019.
- E-spomenik Frančiškan z rastočo knjigo v Novem mestu, 2020.
- E-spomenik pisateljici Ilki Vašte, 2020.
- E-spomenik Življenje Novomeščana Borisa Andrijaniča, mag. farmacije, 2020.
- E-spomenik profesorju Marjanu Dobovšku, 2025.
- E-spomenik maturantom novomeške gimnazije, 2026.

Na podlagi dobrih izkušenj *priporočamo vzpostavljanje e-spomenikov.* Maturanti novomeške gimnazije želimo pri tem sodelovati.

Osrednja vprašanja in možni odgovori

1. Zakaj vzpostavljati e-spomenike?

Ker velik del zgodovinskega in kulturnega spomina obstaja razpršeno: v knjigah, arhivih, knjižnicah, časopisih, fotografijah, zasebnih zbirkah, na spletnih straneh in predvsem v spominu ljudi.

E-spomenik lahko to gradivo *poveže, ohrani in naredi dostopno širši javnosti.*

Fizični spomenik stoji na določenem kraju; e-spomenik pa je dostopen kjerkoli in kadarkoli ter se lahko stalno dopolnjuje z novimi dokumenti, pričevanji in spoznanji.

E-spomeniki omogočajo, da dragoceni ljudje, dogodki in dosežki ne izginejo iz skupnega spomina samo zato, ker jim ni bil postavljen fizični spomenik.

2. Katerim osebam, dogodkom, podjetjem, ustanovam, dosežkom in krajem bi bilo vredno vzpostaviti e-spomenik?

Tistim, ki so pomembno prispevali k razvoju Novega mesta, Dolenjske, Slovenije ali širšega prostora. To so lahko pomembne osebnosti iz izobraževanja, znanosti, kulture, gospodarstva, zdravstva, športa in javnega življenja; prelomni zgodovinski dogodki; podjetja in ustanove, ki so oblikovali razvoj mesta; pomembni kulturni, gospodarski, tehnološki in družbeni dosežki ter kraji, stavbe in objekti, povezani z zgodovino mesta.

Pomembno je vključevati tudi *manj znane zgodbe*, ki so pomembne za razumevanje življenja in razvoja skupnosti.

3. **Kdo naj predlaga in kdo naj sodeluje pri nastajanju e-spomenikov?**

Predlaga jih lahko vsakdo: posamezniki, družine, maturanti, društva, šole, knjižnice, muzeji, arhivi, podjetja, krajevne skupnosti, raziskovalci in druge organizacije.

Posebna vrednost nastane, kadar pri istem e-spomeniku sodelujejo ljudje z različnimi znanji in viri. Nekdo pozna zgodbo, drugi ima fotografijo, tretji dokument, četrti zna preveriti zgodovinska dejstva, peti pa gradivo digitalno uredi. *E-spomenik je zato lahko tudi e-spomenik sodelovanju.*

4. **Katere vire in gradiva naj e-spomenik povezuje?**

E-spomenik naj ne podvaja gradiva, ki je že kakovostno digitalizirano drugje, ampak naj ga predvsem *odkriva, povezuje in postavlja v razumljiv kontekst.* Povezuje lahko fotografije, dokumente, pisma, časopisne članke, knjige, zemljevide, plakate, pričevanja, življenjepise, video in zvočne posnetke ter povezave na dLib.si, muzejske, arhivske, knjižnične in druge zanesljive digitalne zbirke. Pomemben del e-spomenika so tudi *viri in povezave*, ki obiskovalcu omogočajo nadaljnje raziskovanje.

5. **Kako zagotoviti verodostojnost, kakovost in trajnost e-spomenikov?**

Vsak e-spomenik naj jasno navaja vire, avtorje oziroma pripravljavce, datum objave in datum zadnje dopolnitve. Dejstva naj bodo, kadar je mogoče, preverjena v več neodvisnih virih. Ločevati je treba med dokumentiranimi dejstvi, osebnimi spomini in interpretacijami. Upoštevati je treba avtorske pravice, varstvo osebnih podatkov in druga pravila objavljanja. E-spomenik naj ne bo razumljen kot enkrat dokončano besedilo. *Lahko raste, se dopolnjuje in po potrebi tudi popravlja.*

6. **Kako lahko pri ustvarjanju e-spomenikov pomagajo umetna inteligenca in druga digitalna orodja?**

Umetna inteligenca lahko pomaga pri iskanju in urejanju gradiva, pripravi povzetkov, oblikovanju časovnic, primerjanju virov, prevajanju, pripravi opisov, prepoznavanju povezav med osebami in dogodki ter pri pripravi vprašanj za nadaljnje raziskovanje.

Pomaga lahko tudi ljudem, ki nimajo posebnega računalniškega znanja, da svoje spomine in gradiva lažje spremenijo v urejeno digitalno zgodbo. Toda umetna inteligenca ne sme postati nadomestilo za preverjanje. *Človek ostaja odgovoren za izbor, presojo, preverjanje in objavo vsebine.*

7. **Kako povezati e-spomenike v rastočo digitalno zbirko zgodovine in dediščine Novega mesta?**

Posamezni e-spomeniki dobijo mnogo večjo vrednost, če so med seboj povezani.

Vzpostaviti je mogoče skupni portal *Rastoča zbirka e-spomenikov Novega mesta*, na katerem bi bilo mogoče e-spomenike iskati po osebah, dogodkih, obdobjih, krajih, ustanovah in področjih dejavnosti. E-spomeniki bi bili med seboj povezani tudi vsebinsko. E-spomenik posamezniku bi na primer vodil do njegove šole, podjetja, zgodovinskega dogodka ali kraja, s katerim je bil povezan. Tako bi postopoma nastajal *digitalni zemljevid spomina Novega mesta.*

8. **Kdo bo imel koristi od e-spomenikov – danes in v prihodnosti?**

Koristi bodo imeli zdajšnji in prihodnji Novomeščani, učenci in dijaki, študenti, učitelji, raziskovalci, zgodovinarji, novinarji, kulturne in turistične organizacije, podjetja, izseljenci, obiskovalci mesta ter

vsi, ki jih zanimata Novo mesto in njegova zgodovina.

Posebno pomembni so starejši prebivalci. Imajo znanje, izkušnje, dokumente in osebne spomine, ki jih pogosto ni mogoče najti v uradnih arhivih. S sodelovanjem pri e-spomenikih lahko to dragoceno znanje *predajo naslednjim generacijam*.

9. Kaj bi o Novem mestu čez 50 ali 100 let vedeli naši zanamci, če bi začeli njegove e-spomenike sistematično ustvarjati danes?

Vedeli bi mnogo več kot samo imena, datume in velike zgodovinske dogodke.

Videli bi, *kako je mesto živelo, kdo ga je ustvarjal, kako so ljudje sodelovali, katere težave so reševali, kaj so ustvarili in katere vrednote so prenašali med generacijami.*

10. Kako začeti?

Danes imamo posebno priložnost. Še vedno lahko vprašamo ljudi, ki so bili priče pomembnim dogodkom druge polovice 20. in začetka 21. stoletja. Še vedno obstajajo zasebne fotografije, pisma, dokumenti in zgodbe, ki niso digitalizirani. Čez nekaj desetletij številnih teh možnosti ne bo več. Zato je smiselno začeti zdaj.

Od digitalnega zapisa do darila prihodnjim generacijam

E-spomenik se tako iz »digitalnega zapisa preteklosti« spremeni v *darilo prihodnjim generacijam*. Posebna moč zamisli rastoče zbirke e-spomenikov Novega mesta je prav v tem, da ne gre samo za digitalizacijo zgodovine. Gre za organizirano sodelovanje Novomeščanov pri odkrivanju, preverjanju, ohranjanju, povezovanju in posredovanju njihovega skupnega spomina.

Vsakdo lahko nekaj prispeva. Nekdo zgodbo, drugi fotografijo, tretji dokument, četrti strokovno znanje, peti digitalno spretnost.

Če znanje povežemo, spomin ostane. Če ga digitalno ohranimo, lahko potuje med generacijami.

Kako povečati dokumentarnost generacijskih e-spomenikov?

Dr. Janez Kramar, izredni profesor
Maturanti 1959

V predstavljenih generacijskih e-spomenikih imamo pregledno predstavljene vse maturante posamezne generacije in nekatere njihove dosežke v času šolanja oziroma v letu mature. Dodane so še fotografije s srečanj ob različnih obletnicah mature, iz česar se vidita njihova družabnost in njihova povezanost po mnogo letih.

V e-spomeniku maturantov 1959 smo za povečanje dokumentarnosti dodali še zapis vseh krajev, od koder smo dijaki v višjih razredih hodili k pouku, ne da bi navajali tega podatka osebno pri posameznem maturantu. Kraje smo dodali, da se prikaže, do kje je poleg mesta v naši generaciji še segla izobraževalna naloga Gimnazije Novo mesto. Za ilustracijo te pokrajine smo dodali še fotografije treh bolj oddaljenih krajev in dvanajst fotografij reke Krke kot povezovalnega elementa, ob katere porečju nas je bilo doma več kot 90 odstotkov vseh. Ta ilustracija bi naj bila v vsaki generaciji drugačna ali je tudi ne bi bilo. Skozi daljše obdobje bi na ta način zares dobili celotno območje izobraževalnega vpliva ugledne gimnazije na Dolenjskem ter trend razmerja med deležem dijakov iz mesta ter deležem tako imenovanih podeželskih dijakov.

Naslednji korak k dokumentarnosti generacijskega e-spomenika bi bil statistični prikaz, katere terciarne izobrazbene stopnje z navedbo njihovega števila (npr.: 2 geografa, 3 zdravniki, 1 umetnik, 4 kemiki, 2 pravnik ...) je posamezna generacija kot skupnost dosegla. Tudi tu teh podatkov ne bi pisali ob imenih.Tudi se lahko zapiše število doseženih stopenj doktor znanosti v posamezni generaciji maturantov. Hkrati na tem mestu poudarjam, da je zame vsaka dosežena izobrazbena stopnja častna in potrebna od nedokončane osnovne šole do doktorske izobrazbe in več.

Moje osebno mnenje je, da gradnja e-spomenika ni zaključena ampak se lahko nadaljuje vzporedno z zmožnostjo posameznih generacij za sestavo svoje predstavitve v priporočenih okvirih ali tudi prek njih. Inovativnost je zaželjena.

Od preteklosti do prihodnosti: digitalna knjižnica Slovenije kot most med generacijami

Mag. Zoran Krstulović, pomočnik ravnateljice za vodenje strokovnega dela
Eva Malalan, Oddelek za digitalne vsebine
Narodna in univerzitetna knjižnica

Spoštovani maturantje Gimnazije Novo mesto, spoštovani župan Mestne občine Novo mesto,

Ko govorimo o povezovanju maturantov in generacij, govorimo o nečem, kar presega posamezen dogodek. Govorimo o povezovanju ljudi, njihovih zgodb, znanja, izkušenj in dosežkov. Govorimo o tem, kako lahko to, kar ustvarjamo danes, ohranimo in približamo tudi tistim, ki prihajajo za nami.

Prav zato je digitalno okolje postalo veliko več kot prostor za komunikacijo. Je tudi prostor, v katerem nastaja, se povezuje, ohranja in vnovič uporablja velik del naše kulturne in družbene dediščine.

V veliko čast nam je, da pri praznovanju te pomembne obletnice Gimnazije Novo mesto sodeluje tudi Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK). Pod njenim okriljem v sodelovanju z dediščinskimi ustanovami in osrednjimi območnimi knjižnicami, med katerimi je tudi Knjižnica Mirana Jarca, soustvarjamo Digitalno knjižnico Slovenije – portal dLib.si (https://dlib.si/).

Portal dLib.si omogoča dostop do časopisov, knjig, fotografij, glasbenih tiskov, rokopisov, zemljevidov in drugega gradiva, ki bi bilo sicer težje dostopno. Časopisi iz 19. stoletja, natisnjeni na krhkem papirju, redki in dragoceni prvotiski (inkunabule), dokumenti ter gradivo iz zapuščin so bili nekoč dostopni predvsem v fizični obliki, praviloma le v dediščinskih ustanovah. Pogosta uporaba je lahko poškodovala izvirnike in ogrozila njihovo ohranitev. Z digitalizacijo, torej pretvorbo gradiva iz fizične v digitalno obliko, smo omogočili, da je to dragoceno gradivo dostopnejše najširši javnosti za raziskovanje, preučevanje in nadaljnjo uporabo, izvirnike pa je mogoče varneje hraniti v ustanovah, ki skrbijo zanje.

Digitalno okolje ne omogoča dostopa le do digittaiziranega gradiva iz preteklosti, temveč tudi do sodobnega gradiva, ki nastaja v digitalni obliki. Na portalu dLib.si so tovrstne vsebine zastopane zlasti z znanstvenimi revijami in posameznimi članki. Medtem ko so študentje in raziskovalci nekoč znanstvene revije prebirali v čitalnicah knjižnic in univerz, lahko danes do številnih vsebin dostopajo z le nekaj kliki, ne glede na to, kje so.

Toda vrednost digitalne knjižnice ni le v tem, da je gradivo dostopno na spletu. Njena posebna vrednost je tudi v možnosti vsebinskega povezovanja gradiva, ki je sicer razpršeno po različnih publikacijah in zbirkah. Tako lahko na enem mestu

oblikujemo zaokroženo zgodbo ustanove, posameznika ali pomembnega zgodovinskega obdobja.

Ob 280-letnici Gimnazije Novo mesto smo zato pripravili digitalno zbirko, posvečeno tej častitljivi ustanovi. Zbirka Gimnazija Novo mesto združuje gradivo, ki nam omogoča vpogled v njeno bogato zgodovino, razvoj in delovanje v različnih obdobjih. V njej najdemo stare šolske letopise in poročila, časopisne objave, publikacije ter drugo gradivo, ki priča o življenju gimnazije in njenih generacij. Med gradivom so tudi zgodovinska poročila v nemškem in latinskem jeziku, ki nas popeljejo v čas, ko je gimnazija šele oblikovala svojo prepoznavno vlogo v izobraževalnem in kulturnem življenju Novega mesta. Zbirka ni le pregled zgodovine ene šole, temveč tudi dragocen vpogled v spreminjanje šolstva, družbe in mesta skozi skoraj tri stoletja.

A zgodovine gimnazije ne sestavljajo le njene stavbe, šolski programi, letopisi in obletnice. Predvsem jo sestavljajo ljudje, ki so v njenih učilnicah pridobivali znanje, razvijali svoje talente in pozneje zaznamovali slovensko družbo.

Med nekdanjimi dijaki Gimnazije Novo mesto najdemo številna imena, ki so se zapisala v slovensko literaturo, umetnost, znanost, šport in javno življenje. Oton Zupančič, Ivan Tavčar, Dragotin Kette, Sava Sever, Božidar Jakac, Miran Jarc, Leon Štukelj, Marjan Mušič in številni drugi so vsak na svojem področju prispevali k bogastvu slovenske kulturne in družbene dediščine. Tudi njihove zgodbe, ustvarjalni dosežki in osebne zapuščine so del naše skupne dediščine. Nekatere so že digitalizirane in dostopne na portalu dLib.si, druge pa bodo v prihodnje še dobile svoje mesto v digitalnem okolju. Naš cilj je dragoceno gradivo ohraniti, povezati in približati novim generacijam ter ga omogočiti vsem, ki želijo raziskovati življenje in delo teh izjemnih posameznikov.

Med nekdanjimi dijaki Gimnazije Novo mesto je tudi skladatelj Marjan Kozina (1907–1966). Letos, ko se spominjamo 60. obletnice njegove smrti, smo mu na portalu dLib.si posvetili posebno digitalno zbirko. V sodelovanju z Zgodovinskim arhivom Ljubljana, Enoto za Dolenjsko in Belo krajino v Novem mestu ter Društvom slovenskih skladateljev smo želeli širši javnosti približati del njegove zapuščine in omogočiti vpogled v njegovo življenje in delo.

Kozina je bil izjemen ustvarjalec, ki je pomembno zaznamoval slovensko glasbeno življenje. V zbirki Marjan Kozina najdemo raznovrstno gradivo, povezano z njegovim življenjem in delom: fotografije in portrete, notno gradivo, zvočne posnetke, risbe ter zapise o njegovem ustvarjanju in zapuščini. Posebej dragoceno je, da lahko skladatelja spoznavamo ne le skozi biografske podatke, temveč tudi skozi ohranjene sledi njegovega ustvarjalnega dela.

Tako se dve pomembni obletnici – 280 letnica Gimnazije Novo mesto in 60. obletnica smrti Marjana Kozine – simbolno srečata v digitalnem prostoru. Na eni strani je ustanova, ki že skoraj tri stoletja izobražuje generacije mladih, na drugi pa posameznik, ki je svojo nadarjenost in znanje razvil v ustvarjalni opus, pomemben za slovensko kulturno dediščino. Digitalni zbirki povezujeta ti zgodbi ter ju kot most približujeta prihodnjim generacijam.

Priložnosti uporabe orodij umetne inteligence za e-promocijo kulturne dediščine: ob 280-letnici Novomeške gimnazije

Dr. Ines Vodopivec, maturantka novomeške gimnazije (1999)
Generalna sekretarka AI4LAM (Artificial Intelligence for Libraries, Archives and Museums)
Članica upravnega odbora Europeana Network Association
Izredna profesorica in prodekanja, Fakulteta za slovenske in mednarodne študije, Nova univerza

Povzetek

Digitalna preobrazba kulturne dediščine je v zadnjih letih dobila nov zagon z razvojem umetne inteligence (UI). Knjižnice, arhivi, muzeji in druge ustanove kulturne dediščine vse pogosteje uporabljajo orodja UI za izboljšanje dostopnosti vsebin, digitalno promocijo, povezovanje skupnosti ter ustvarjanje novih oblik interpretacije dediščine.

Prispevek predstavlja ključne mednarodne iniciative in možnosti uporabe umetne inteligence za e-promocijo kulturne dediščine ter jih umešča v kontekst praznovanja 280-letnice novomeške gimnazije. Posebna pozornost je namenjena generacijskim e-spomenikom kot sodobnim digitalnim oblikam ohranjanja kolektivnega spomina.

Ključne besede: umetna inteligenca, kulturna dediščina, e-promocija, digitalna dediščina, e-spomeniki, novomeška gimnazija, AI4LAM

Uvod

Kulturna dediščina ni zgolj zbirka predmetov, dokumentov in spominov iz preteklosti. Predstavlja živ sistem znanja, identitete in družbenih vezi, ki ga vsaka generacija na novo interpretira in prenaša naprej. V digitalni družbi pa postaja vprašanje, kako dediščino predstaviti sodobnim uporabnikom vseh generacij, vse pomembnejše, kajti vsi smo vedno bolj vezani na digitalne medije kot osnovno sredstvo sporazumevanja, povezovanja in interpretiranja preteklosti in sedanjosti za znanje prihodnosti.

Hkrati smo priča izjemnemu razvoju umetne inteligence, ki korenito spreminja način ustvarjanja, organiziranja, odkrivanja in predstavitve informacij. Orodja, ki še pred nekaj leti niso obstajala, danes omogočajo samodejno opisovanje fotografij, prepisovanje zgodovinskih dokumentov, ustvarjanje spletnih zgodb, prevajanje vsebin in pripravo večjezičnih predstavitev kulturne dediščine.

Za ustanove kulturne dediščine in lokalne skupnosti to pomeni veliko razvojno priložnost. Ne gre zgolj za tehnološko novost, temveč za možnost, da dediščino približamo širšemu krogu ljudi, okrepimo medgeneracijsko sodelovanje ter povečamo mednarodno prepoznavnost lokalnih zgodb. Kajti tehnologija je redko gibalo razvoja in sprememb, družba je.

Umetna inteligenca kot orodje za promocijo dediščine

V globalnem dediščinskem prostoru se umetna inteligenca vse bolj uporablja v delovnih in raziskovalnih procesih. Prav tako je temelj vsake sodobne izobraževalne ustanove, univerze oziroma raziskovalne ustanove. Med najpomembnejšimi primeri so:

- samodejno ustvarjanje opisov digitaliziranih 2D in 3D predmetov muzejskih zbirk ter slikovnih, grafičnih in kartografskih zbirk za ustvarjanje t.i. »digitalnih dvojčkov dediščine« (ang. »digital twin«, z nadgradnjami v »memory twin«),
- prepoznavanje oseb, krajev in dogodkov na zgodovinskih fotografijah,
- pretvorba rokopisov v strojno berljivo besedilo (OCR, HTR, VLM),
- prevajanje vsebin v različne jezike,
- ustvarjanje interaktivnih spletnih razstav in vodičev,
- razvoj inteligentnih iskalnikov za digitalne zbirke,
- generiranje predstavitvenih vsebin za družbena omrežja itd.

Posebej pomembno je, da UI omogoča obdelavo velikih količin podatkov, kar je bilo v preteklosti časovno in finančno zelo zahtevno. Tako lahko danes majhne lokalne skupnosti in organizacije z omejenimi sredstvi ustvarijo digitalne predstavitve, ki so primerljive z velikimi projekti. Med kulturnimi institucijami je zato uporaba UI postala nujni del delovnih procesov, seveda v povezavi z digitalizacijo dediščine kot ključnim predpogojem.

Mednarodne pobude in povezovanje dediščine

A razvoj umetne inteligence na področju kulturne dediščine ne poteka izolirano. Temelji na mednarodnih infrastrukturah, digitalnih platformah in mednarodnih raziskovalnih mrežah, ki omogočajo varno izmenjavo podatkov, interoperabilnost in ponovno uporabo digitalnih vsebin.

Europeana

Na evropski in globalni ravni tako postajajo pomembna združenja in organizacije, ki spodbujajo digitalizacijo dediščinskega prostora. Med vidnejše spada podatkovni prostor Europeana kot digitalna knjižnica Evrope že od leta 2006. Združuje evropski kulturni prostor v unikatno spominsko središče, del le-tega pa je tudi zveza individualnih članov Europeane.

Europeana je skupna evropska digitalna platforma, ki omogoča dostop do več deset milijonov digitaliziranih objektov iz muzejev, knjižnic, arhivov in avdiovizualnih institucij. Europeana predstavlja temelj za nadaljnji razvoj naprednih storitev umetne inteligence, saj omogoča dostop do kakovostnih, standardiziranih in medsebojno povezanih podatkov.

Pomembno vlogo pri razvoju skupnosti ima tudi Europeana Network Association (ENA), ki povezuje več tisoč strokovnjakov s področja kulturne dediščine, raziskav, izobraževanja in digitalnih tehnologij. Mreža spodbuja razvoj skupnih standardov, digitalnih kompetenc ter inovacij na presečišču kulturne dediščine in umetne inteligence.

Evropska komisija v okviru evropske podatkovne strategije vzpostavlja European Common Data Space for Cultural Heritage, skupni evropski podatkovni prostor za kulturno dediščino. Njegov cilj je omogočiti institucijam, da svoje podatke delijo in uporabljajo na varen, etičen in trajnosten način. Podatkovni prostori bodo ključni za prihodnjo uporabo ume-

tne inteligence, saj bodo omogočali:

- povezovanje digitalnih zbirk različnih institucij,
- razvoj specializiranih modelov umetne inteligence za dediščino,
- avtomatizirano bogatenje metapodatkov,
- semantično povezovanje vsebin, ter
- ustvarjanje novih raziskovalnih okolij.

Takšna infrastruktura bo tudi lokalnim projektom, kot so generacijski e-spomeniki novomeške gimnazije, omogočila vključevanje v širši evropski digitalni prostor.

AI4LAM - Artificial Intelligence for Libraries, Archives and Museums

Posebno mesto v mednarodnem prostoru zavzema skupnost AI4LAM (Artificial Intelligence for Libraries, Archives and Museums), ki danes predstavlja eno najpomembnejših globalnih organizacij za razvoj in odgovorno uporabo umetne inteligence v ustanovah kulturne dediščine.

Skupnost je bila zasnovana v letu 2018, ko je nekaj ključnih inštitucij na področju

Sliki: avdienca pri papežu Frančišku, Vatikanska knjižnica, ustanovitev AI4LAM in nastop dr. Ines Vodopivec na delovnem mestu Generalne sekretarke AI4LAM

kulturne dediščine prepoznalo vrednost UI in vzpostavilo mrežo strokovnjakov AI4LAM (Artificial Intelligence for Libraries, Archives and Museums) za implementacijo UI v procese knjižnic, muzejev in arhivov. Njeni pobudniki so nove tehnologije videli kot gibalo razvoja, predvsem pa so se zavzeli za medsektorsko sodelovanje za oblikovanje naše in naših skupnih Fantastičnih prihodnosti.

S skupnimi močmi in blagoslovom papeža Frančiška oktobra 2024 je nato v letu 2025 nastala AI4LAM kot globalna organizacija z več kot 40 organizacijami članicami in 2.000 individualnimi člani. Danes, jeseni 2026, pa šteje AI4LAM že 70 organizacij članic. AI4LAM povezuje strokovnjake iz številnih uglednih organizacij, med drugim:

- Narodna knjižnica Norveške (National Library of Norway)
- Univerza Stanford (Stanford University)
- Kongresna knjižnica ZDA (The Library of Congress)
- Britanska knjižnica (The British Library)
- Francoska narodna knjižnica (Bibliothèque nationale de France)

- Smithsonian (Smithsonian Institution)
- Harvard (Harvard)
- Yale (Yale University) ter številne druge knjižnice, arhive, muzeje in raziskovalne centre iz Evrope, Severne Amerike, Avstralije in Azije.

Skupaj razvijajo standarde, priporočila in praktične rešitve za uporabo umetne inteligence na področju dediščine.

AI4LAM skupnost deluje na načelih odprtega sodelovanja, izmenjave znanja in razvoja etičnih pristopov k uporabi umetne inteligence. Posebej pomembna so področja:

- strojnega učenja za kulturno dediščino,
- avtomatiziranega ustvarjanja metapodatkov,
- digitalne dostopnosti,
- dolgoročnega digitalnega ohranjanja,
- odgovorne in transparentne uporabe generativne umetne inteligence.

Za manjše lokalne skupnosti in projekte predstavljajo takšne mednarodne mreže pomembno priložnost. Omogočajo dostop do znanja, dobrih praks in partnerstev, ki lahko bistveno povečajo kakovost in mednarodno vidnost lokalnih iniciativ.

Time Machine Organisation

Pri povezovanju kulturne dediščine in umetne inteligence ima posebno mesto tudi Time Machine Organisation, evropska pobuda, ki združuje raziskovalne ustanove, univerze, tehnološka podjetja in ustanove kulturne dediščine z namenom ustvarjanja obsežnega digitalnega modela evropske zgodovine.

Njihova vizija presega zgolj digitalizacijo. Gre za ustvarjanje podatkovno podprtega zgodovinskega okolja, ki bo omogočalo raziskovanje zgodovine mest, institucij in skupnosti skozi čas. Tehnologije umetne inteligence pri tem omogočajo povezovanje milijard dokumentov, kartografskih virov, fotografij in drugih zgodovinskih zapisov.

Koncept digitalnih generacijskih spomenikov se neposredno povezuje z idejo Time Machine, saj prispeva k ustvarjanju digitalnih sledov posameznikov, skupnosti in institucij za prihodnje generacije.

ICARUS in digitalno povezovanje arhivov

Pomemben prispevek k evropskemu digitalnemu arhivskemu prostoru predstavlja tudi ICARUS (International Centre for Archival Research). Organizacija povezuje arhive, raziskovalce in strokovnjake iz številnih držav ter spodbuja čezmejno dostopnost arhivskega gradiva.

ICARUS sodeluje pri razvoju digitalnih platform, standardizaciji podatkov in inovativnih metodah dostopa do zgodovinskih virov. Takšna infrastruktura omogoča, da lokalne zgodbe postanejo del širšega evropskega zgodovinskega konteksta.

Od preteklosti do prihodnosti

Novomeška gimnazija je skozi skoraj tri stoletja zaznamovala razvoj izobraževanja, znanosti, kulture, gospodarstva in javnega življenja regije. Med njenimi nekdanjimi dijaki so številni profesorji, raziskovalci, umetniki, podjetniki in javni delavci.

Sodobne digitalne tehnologije ponujajo možnost, da njihovi dosežki postanejo trajno vidni in dostopni prihodnjim generacijam.

Če so bile prejšnje generacije odgovorne za gradnjo institucij, je naloga sedanje-

ga časa ustvarjanje digitalnega spomina, ki bo omogočil trajno ohranjanje njihovega prispevka. Umetna inteligenca pri tem ni cilj sama po sebi, temveč orodje, ki omogoča učinkovitejše povezovanje ljudi, znanja in dediščine.

Sklep

Praznovanje 280-letnice novomeške gimnazije ni zgolj priložnost za obujanje spominov, temveč tudi za razmislek o prihodnosti ohranjanja kulturne dediščine. Umetna inteligenca odpira nove možnosti za dokumentiranje, interpretacijo in promocijo dediščine ter omogoča vzpostavljanje inovativnih oblik digitalnega kolektivnega spomina.

Generacijski e-spomeniki predstavljajo eno izmed najbolj obetavnih oblik tovrstnega delovanja. Združujejo zgodovino, skupnost, tehnologijo in izobraževanje ter ustvarjajo most med preteklostjo in prihodnostjo. Prav zato lahko postanejo pomemben model za druge šole, mesta in kulturne skupnosti v Sloveniji in širše.

Če je bila novomeška gimnazija v 280 letih prostor oblikovanja generacij ustvarjalcev, raziskovalcev in voditeljev, lahko digitalni e-spomeniki, podprti z umetno inteligenco ter povezani z evropskimi podatkovnimi prostori in mednarodnimi mrežami, postanejo njen trajni prispevek k digitalni kulturni dediščini 21. stoletja.

Odbor maturantov za proslavitev 280-letnice novomeške gimnazije

Mišo Andrijanič, predsednik
1960
Miso.Andrijanic1@gmail.com

Jože Gričar, urednik spletne strani
1960
Joze.Gricar@UM.si

Predstavniki in uredniki spletnih strani generacij

Andrej Hočevar
1950
Andrej.Hocevar@guest.arnes.si

Ana Kavalar, urednica
KavalarAna@gmail.com

Marjan Lapajne
1953
M.Lapajne59@gmail.com

Andrej Pelko
1055
Andrej.Pelko@gmail.com

Lojze Zupančič
1957
LojzeZupancic4@gmail.com

Janez Gabrijelčič
1958
Janez.Gabrijelcic@gmail.com

Marija Markelj
1959
MB.Gorenc@gmail.com

Mišo Andrijanič
1960
Miso.Andrijanic1@gmail.com

Jože Gričar, urednik
Joze.Gricar@UM.si

Mateja Kožuh
1961
MatejaKozuh@siol.net

Jože Malenšek
1962
Joze.Malensek1@siol.net

Manja Košele Veljak
1963
Veljak.Manja@gmail.com

Jože Florjančič
1965
Joze.Florjancic@gmail.com

Stane Granda
1967
Granda.Stanko@gmail.com

Marija Gregorčič Kožuh
1968
MGregorcicKozuh@gmail.com
(1968 in razred A)

Renata Bačer Slabe
1968
Renata.Bacer@siol.net (razred B)

Jan Petelinkar, urednik
Jan.Petelinkar@gmail.com

Darinka Smrke
1968
Darinka.Smrke@siol.net (razred C)

Alenka Škrabl
1969
AlenkaBudna@gmail.com

Alenka Kralj Pučko
1970
Alenka.Kralj.Pucko@gmail.com

Dragica Kranjec
1971
KranjecDragica@gmail.com

Peter Lavrih
1973
Pater.Peter@RKC.si

Andrej Krajnc
1975
Andrej.Krajnc@hotmail.com

Metod Saje
1978
MSaje@siol.net

Milena Bon
1980
Milena.Bon@NUK.Uni-Lj.si

Aleš Gabrič
1981
Ales.Gabric@INZ.si

Jasna Dokl Osolnik
1983
Jasna.Dokl.Osolnik@DolenjskiMuzej.si

Natalija Petakovič
1984
Natalija.Petakovic@GimNm.org

Maja Papež Iskra
1988
Maja.Papez.Iskra@gmail.com

Mojca Andrijanič
1990
Mojca@Andrijanic.si

Gregor Macedoni
1991
Gregor.Macedoni@Novomesto.si

Mitja Sadek
1995
Mitja.Sadek@ZAL-Lj.si

Sonja Jakovljević Vlašič
1998
Sonja.Vlasic@gmail.com

Milena Jakovljević
2004
Milena.Jakovljevic@gmail.com

Srečanje maturantov ob 280. obletnici novomeške gimnazije

Narodni dom Novo mesto, Sokolska ulica 3. četrtek, 15. oktobra ob 10:00

Andrijanič Andrej Mišo
1960
Miso.andrijanic1@gmail.com

Andrijanič Mojca
1990
mojca@andrijanic.si

Avbar Bogdan
1973
Bogdan.avbar@gmail.com

Bajc Zvezdana
1971
Zvezdana.bajc@gmail.com

Baraga-Žiberna Ludvika
1965
Ludvika.ziberna@gmail.com

Barbo Slavka
1968
Ludvik.barbo@siol.net

Bauer Marijan
1963
bauerjev@gmail.com

Burger Amalija
1962
Malcijurekovic@gmail.com

Cvelbar Franc
1957

Florjančič Jože
1965
Joze.florjancic@gmail.com

Gabrijelčič Janez
1958
Janez.Gabrijelcic@gmail.com

Gogič Liljana
1968

Gregorčič-Kožuh Marija
1968
mgregorcickozuh@gmail.com

Gričar Alenka
Alenka.Gricar@gmail.com

Gričar Jože
1960
joze.gricar@um.si

Hlavaty Krajnc Barbara
1977
Barbara.krajnc@iser-ak.si

Hočevar Andrej
1950
Andrej.Hocevar@guest.arnes.si

Hribar (Sitar) Nada
1962
Nada.hribar@gmail.com

Hribar Anton
1962
Anton.hribar@telemach.net

Jerman-Polenšek Irena
1968
Irena.polensek@gmail.com

Jevšek Mirjam
1979
Mirjam.Jevsek@gmail.com

Juvan Tamara
1979
tamarajuvan@gmail.com

Kek Vika
1983
Vika.kek@gmail.com

Klemenčič Marjeta
1972
Meta.klemencic14@gmail.com

Koncilja Marjana
1962
Marjanca.stern@gmail.com

Kopač Marjan
1968
Kopac.marjan@gmail.com

Kordiš Miha
1960
Miha.kordis@gmail.com

Krajnc Andrej
1975
Andrej.krajnc@hotmail.com

Kralj-Pučko Irena
1968
Irena.kralj.pucko@gmail.com

Krampelj Cvetka
1971
Notka.cvetka@gmail.com

Kuhar marjeta
1958
Metka.kuhar123@gmail.com

Lampret Vlasta
1968
vlastalampret@gmail.com

Luzar Mirjana roj. Šerovič
1975
Tomislav.luzar@gmail.com

Luzar Tomislav
1975
Tomislav.luzar@gmail.com

Macedoni Gregor
1991
Gregor.Macedoni@Novomesto.si

Mah Marjan
1973
Maryan.mah@gmail.com

Malalan Eva
2008
Eva.malalan108@gmail.com

Malenšek Jože
1962
Joze.malensek@siol.net

Marc Pavla
1975
Pavla.marc56@gmail.com

Marn Stane
1968
Stane.marn@gmail.com

Marn Stanislav
1968
Marn_stane@siol.net

Matjašič Cveta
1956

Modic Irena
1973

Nemanič Julij
1958
Julij.nemanic@a1-mail.si

Nemanič Stanislava
1965
Julij.nemanic@a1-mail.si

Novljan Silva
1968
Silva.novljan@gmail.com

Oklešen Vojko
1968
Vojko.oklesen@gmail.com

Pavlič (Pezdir) Angela
1970
Elica.pavlic@gmail.com

Pavlin Darko
1963
Bozidar.pavlin@guest.arnes.si

Pelko Andrej
1955
Andrej.pelko@gmail.com

Penca Janez
1967
janezpenca.nm@gmail.com

Petančič Boris
1969
Boris.petancic@gmail.com

Peterca Ljubomira
1968
petercaljubica@gmail.com

Pezdic Maruša
1980
Marusa.pezdic@gmail.com

Plantan Darja
1979
Darja.plantan@gmail.com

Podkrižnik Alenka
1970
Alenka.podkriznik@gmail.com

Podlogar-Bittner Dora
1980
Dora.dejan@gmail.com

Poredoš Ervin
1974
Ervin.poredos1@gmail.com

Repovž Tatjana
1968
solzice@gmail.com

Saje Lukšič Marjetka
1974
msajeluksic@gmail.com

Šavelj Jasna
1972
Jasna.savelj@gmail.com

Senica Janez
1975
Jan.senica@siol.net

Sever Milena roj. Bevc
1975
milenasever@gmail.com

Smrke Darinka
1968
Darinka.smrke@siol.net

Srpčič Vinko
1975
Vinko.srpcic55@gmail.com

Šuštarič Slavko
1963
Slavko.sustaric@gmail.com

Udovič Jože
1967
Udovic.joze@gmail.com

Vodopivec Ines
1999
Ines.vodopivec@nb.no

Vodopivec Polona
1968
vodopivecpol@gmail.com

Zupančič Bosiljka
1958
Bosiljka.zupancic@gmail.com

Zupančič Lojze
1975
Lojze.zupancic4@gmail.com

Zupančič Matjaž
1980
Matjaz802@gmail.com

Žvokelj Niko
1973
Niko.zvokelj@rkc.si

Ustanovna listina novomeške gimnazije

Cesarica Marija Terezija
Dunaj, 8. avgusta 1746

Ustanovna listina novomeške gimnazije
(prevod)

Mi, Marija Terezija, po božji milosti rimska cesarica, kraljica nemška, ogrska, češka, dalmatinska, hrvaška in slavonska, nadvojvodinja avstrijska, vojvodinja burgundska, štajerska, koroška, kranjska in würtemberška, grofica habsburška, flandrijska, tirolska, goriška in gradiščanska, vojvodinja lotarinška in barska, velika vojvodinja toskanska, s tem pismom javno potrjujemo in oznanjamo vsem ljudem, da sta nam naša zvesta in draga gospod sodnik in svèt našega deželnoknežjega mesta Novega mesta v naši vojvodini Kranjski predložila nadvse ponižno prošnjo, ki smo jo mi omenjenemu mestu v odgovoru na tisto poročilo, ki ga je zahteval naš notranjeavstrijski Tajni svet in smo ga prejeli 8. januarja letos, nato 16. aprila iz navedenih razlogov tudi milostno odobrili, in sicer, da smejo prav tam v Novem mestu tamkajšnji patri frančiškani javno poučevati v šestih nižjih razredih, in sicer od parve do vključno retorike. Prav tako so nas ponižno prosili, da bi mi kot vladajoča kraljica, gospa in dedna deželna kneginja notranjeavstrijskih knežjih dežel milostno blagovolili nakloniti tako ustanovljeni šoli enake svoboščine, kot jih imajo druge tovrstne gimnazije v naših avstrijskih dednih deželah. Ponižno prošnjo teh prosilcev smo si ogledali z naklonjenostjo, ne samo

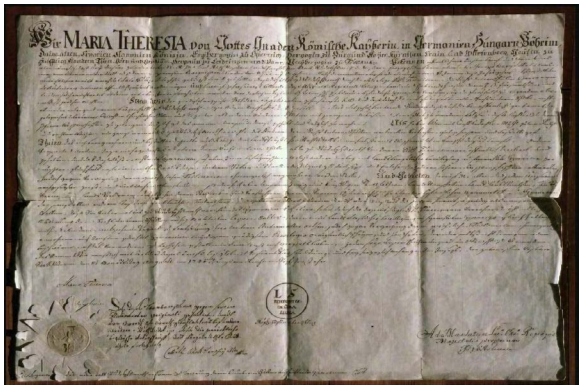

zato, ker bi z uvedbo zgoraj omenjenih šestih nižjih razredov naredili nekaj koristnega za revne meščane Novega mesta in bi jim s tem nekoliko pomagali, ampak ker bi tudi okoliška mladina na ta način dobila priložnost, da jo vzgajajo v verskem nauku in krepostih ter jo poučujejo v nižjih razredih z manjšimi stroški. Tako bi torej mladina lažje dosegla višjo izobrazbo ter postala sposobna in primerna za služenje skupnosti. Zato smo s preudarno odločnostjo, po temeljitem posvetovanju in dobrem poznavanju zadeve ponovno podelili, odobrili in potrdili ustanovitev prej omenjenih šestih razredov šole v Novem mestu. Na podlagi kraljeve in deželnoknežje nadoblasti postopamo, upoštevamo in potrjujemo enako ter z močjo tega pisma odrejamo, določamo in hočemo, da patri frančiškani javno izvajajo in vodijo večkrat omenjeni pouk v šestih nižjih razredih v Novem mestu in da ima tam ustanovljena gimnazija prav takšne pravice, kakršne imajo in

uživajo druge, z deželnoknežjim dovoljenjem ustanovljene gimnazije, da bi bila lahko mladina po zaključku teh nižjih razredov ob predložitvi običajnih spričeval v vseh krajih, kjer bo nadaljevala z višjim izobraževanjem in znanjem, sprejeta brez kakršne koli ovire. Tako milostno kot z vso resnostjo ukazujemo vsem in vsakomur izmed naših podrejenih cerkvenih in posvetnih oblastnikov, še zlasti našim sedanjim in bodočim namestnikom, deželnim maršalom, deželnim glavarjem, deželnim upravnikom, deželnim vicedomom, prav tako rektorjem in predstojnikom univerz in gimnazij v naših dednih avstrijskih deželah, nato vsem našim uradnikom, podložnikom in podanikom ne glede na njihovo čast, stan ali položaj, da že večkrat omenjeno gimnazijo v Novem mestu, na kateri bodo v šestih nižjih razredih javno poučevali tamkajšnji patri frančiškani, pustijo delovati v miru, da jo štejejo za enakovredno ostalim gimnazijam, ki so ustanovljene z deželnoknežjim privoljenjem, da brez ovir v vseh krajih sprejmejo mladino, ki bo od tam nadaljevala šolanje po predložitvi običajnih spričeval. Prav tako ukazujemo, da omenjeno gimnazijo na podlagi tega milostnega privilegija kot oblastniki ščitijo in branijo, da sami ne delajo ničesar proti tem določilom niti ničesar ne otežkočajo, da ne dopustijo, da bi to na kakršen koli način ali po kakršni koli poti počeli drugi, če bi se radi izognili naši hudi nemilosti in kazni. To mislimo resno, o čemer priča to pismo, pečateno z našim cesarskim, kraljevim in nadvojvodskim pečatom.

Izdano v našem mestu Dunaju, 8. avgusta 1746, v šestem letu našega vladanja.

Izvirnik hrani novomeški frančiškanski samostan.

Pietati litterisque: Za spoštovanje in znanje. Mitja Sadek, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto. Revija za kulturo, umetnost in družbena vprašanja Rast.

Ob 265. obletnici novomeške gimnazije 26. in 27. 3. 2012

https://kultura.novomesto.si/si/revija-rast/?id=8827

Zgodovina Novega mesta. Ivan Vrhovec, Matica Slovenska v Ljubljani, 1801, 340 strani, *poglavje* Gimnazija.

Ivan Vrhovec 1891. Deset sporočil novomeški gimnaziji leta 2026, ChatGPT oktober 2026.

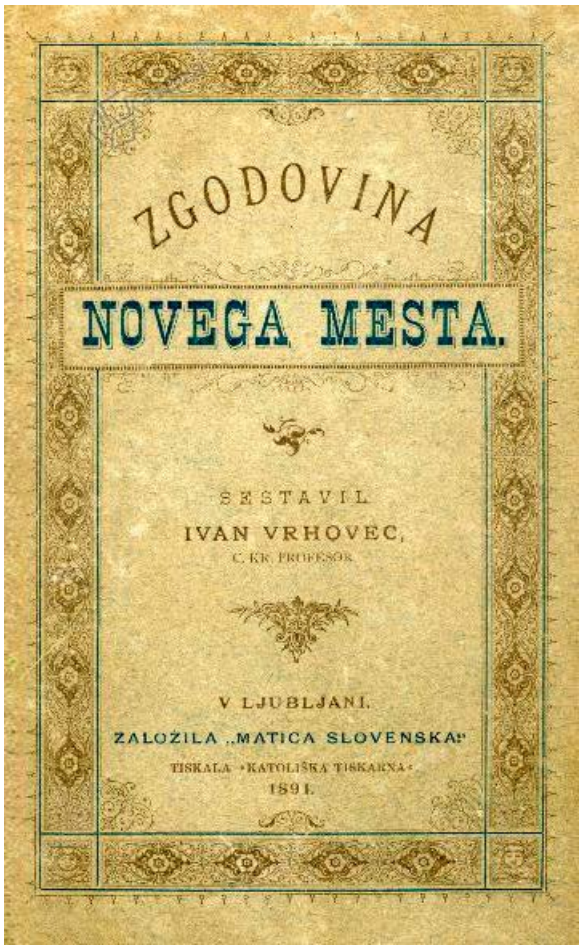

Zbirka Gimnazija Novo mesto. Objave v Digitalni knjižnici Slovenije - dLib

Na predlog Novomeščanov v letu 1744 je cesarica Marija Terezija 8. avgusta 1746 ustanovila gimnazijo v Novem mestu - prvo javno gimnazijo v habsburški monarhiji. V štiridesetih letih vladanja je ustanovila samo deset gimnazij, ki so bile razpršene po celi monarhiji. V njih so se šolali tudi bodoči učitelji, da je 6. decembra 1774 lahko uvedla splošno šolsko obveznost. Upravljanje gimnazije, ki se je nahajala v stavbi današnje glasbene šole, so prevzeli novomeški frančiškani. Kmalu je postala pomemben kulturni in izobraževalni center za regijo. Leta 1870 je država prevzela njeno vodenje. Leta 1912 je bila dokončana nova šolska stavba na Seidlovi cesti. Gimnazija je skozi čas ohranjala status klasične ali splošne gimnazije ter prilagajala učne načrte in programe (oddelek klasične gimnazije obstaja še danes). Ob jubilejih so bili pripravljeni zborniki in kronike šole — npr. ob 225. obletnici (1971), ob 260 obletnici (2006), ob 270. obletnici (2016). Ob prihajajoči 280. obletnici se njeni maturanti pridružujejo prizadevanjem za digitaliziranje vseh gradiv v zvezi z delovanjem in dosežki gimnazije in njenih maturantov. Del teh prizadevanj je tudi oblikovanje zbirke »Gimnazija Novo mesto« v Digitalni knjižnici Slovenije.

Spominjamo se. Povezujemo se. Ustvarjamo prihodnost.

1746-2046

Drugo srečanje maturantov vseh generacij novomeške gimnazije

Četrtek, 27. maja 2027 ob 16h
Narodni dom Novo mesto

Odbor maturantov
novomeške gimnazije

Zakaj je cesarica Marija Terezija ustanavljala javne gimnazije po habsburški monarhiji v letih 1746-1780?

ChatGPT, 12. 6. 2025

Cesarica Marija Terezija je v letih 1746–1780 ustanavljala javne gimnazije po habsburški monarhiji predvsem zaradi šolskih in državnih reform, ki so bile del razsvetljenskega absolutizma. Glavni razlogi za ustanavljanje javnih gimnazij so bili:

1. Izboljšanje izobraževanja prebivalstva

Marija Terezija je verjela, da je izobražen narod ključen za močno državo. Želela je zmanjšati nepismenost, zlasti med nižjimi sloji.

Leta 1774 je uvedla splošno šolsko obveznost (Reformni šolski zakon – Allgemeine Schulordnung), kar je pomenilo, da so morali vsi otroci obiskovati osnovno šolo.

2. Vzgoja lojalnih in koristnih državljanov

Gimnazije niso bile namenjene le učenju, temveč tudi vzgoji v duhu lojalnosti do države in cesarja.

Šole so oblikovale uradnike, učitelje, zdravnike in druge izobražence, ki so služili cesarski upravi.

3. Centralizacija in nadzor nad izobraževanjem

Reforma je omejila vpliv Cerkve na šolstvo. Čeprav so šole sprva vodili duhovniki (zlasti jezuiti), je država postopoma prevzela nadzor.

Ustanavljanje javnih gimnazij je pomenilo državno kontrolo nad kurikulom, učitelji in vsebino pouka.

4. Potrebe po izobraženem kadru

Razvoj državne birokracije, vojske in uprave je zahteval več izobraženih ljudi, ki so znali brati, pisati, računati in govoriti nemško (uradni jezik uprave).

Zaključek:

Ustanavljanje javnih gimnazij pod Marijo Terezijo je bil del širšega načrta modernizacije države. Šolski sistem je postal orodje za krepitev države, centralizacijo oblasti, in dvig splošne izobrazbene ravni.

Pomen samostanov pri ustanavljanju gimnazij v času cesarice Marije Terezije 1746-1780

ChatGPT, 12. 6. 2025

V času vladavine cesarice Marije Terezije (1740–1780) so samostani odigrali pomembno vlogo pri ustanavljanju in širjenju gimnazij, predvsem na območju današnje Avstrije, Slovenije, Madžarske in drugih delov Habsburške monarhije. Tukaj je povzetek njihovega pomena:

Obstoječe izobraževalne ustanove

Pred začetkom šolskih reform so samostani (predvsem jezuiti, pa tudi frančiškani, benediktinci, kapucini) že vodili številne nižje in višje šole, pogosto znotraj samostanskih zidov. Te šole so bile edini sistematični vir izobraževanja v mnogih krajih.

Izvajalci reformirane šolske politike

Po uvedbi študijskih in šolskih reform pod vodstvom Gerarda van Swietna in Johanna Ignaza Felbigra so mnogi samostani služili kot nosilci reform, saj so že imeli kader, prostore in tradicijo poučevanja.

Zagotavljanje učiteljev

Samostani so pogosto zagotavljali izobražene učitelje, saj so bili redovniki med redkimi, ki so imeli klasično izobrazbo (latinščina, retorika, logika, teologija, filozofija). S tem so omogočali stabilen začetek gimnazij, preden je država vzpostavila lasten sistem izobraževanja učiteljev.

Prehod iz cerkvenega v državno šolstvo

Marija Terezija si je prizadevala za sekularizacijo izobraževanja, vendar je bila odvisna od obstoječe cerkvene infrastrukture. Zato so samostani predstavljali prehodno fazo med cerkvenim in državnim šolstvom.

Ustanavljanje novih gimnazij

V obdobju med 1746 in 1780 je bilo več novih gimnazij ustanovljenih ob podpori ali na pobudo samostanov, včasih z državno pomočjo. Ti zavodi so pogosto postali temelj poznejših državnih gimnazij.

Kulturna in družbena vloga

Samostani niso bili le izobraževalne ustanove, ampak tudi središča kulture, pisne produkcije in družbenega vpliva, kar je pomembno prispevalo k razvoju izobražene družbe, ki je bila potrebna za modernizacijo države.

Veličina prispevka cesarice Marije Terezije izobraževanju v Srednji Evropi

ChatGPT, 9. 9. 2025

Cesarica Marija Terezija je imela ključno vlogo pri oblikovanju temeljev javnega šolstva v Srednji Evropi, njena veličina pa se kaže v več dimenzijah:

1. Ustanovitev javnega šolstva

Z ustanovitvijo gimnazije v Novem mestu leta 1746 je prvič vzpostavila državno, javno šolo, ki ni bila odvisna samo od Cerkve. To je pomenilo premik od zgolj cerkvenega in zasebnega šolanja k družbeno dostopnemu izobraževanju.

2. Uvedba obveznega osnovnega šolstva (1784)

Z zakonom je določila, da morajo vsi otroci obiskovati šolo. To je bilo za tisti čas revolucionarno, saj je šolanje postalo pravica in dolžnost, ne več privilegij.

Z zakonom je bil postavljen temelj, da se tudi revnejši sloji vključijo v pismenost in osnovno znanje.

3. Modernizacija šolskega sistema

Uvedla je strukturiran šolski sistem: trivialke (osnovne šole), glavne šole in gimnazije.

Naredila je šolstvo bolj sekularno, saj ga je država začela nadzorovati in organizirati, ne le cerkev.

4. Dolgoročni vpliv

Njene reforme so omogočile postopno dvig pismenosti in razvoj kritičnega mišljenja v širši populaciji.

V Srednji Evropi je njen sistem postal osnova za poznejše šolske reforme in vplival celo zunaj habsburške monarhije.

Veličina njenega prispevka je v tem, da je s svojimi ukrepi postavila temelje javnega, obveznega in dostopnega izobraževanja, kar je v 18. stoletju pomenilo velik civilizacijski preskok.

Vloga digitalne knjižnice države Primer dLib Slovenija za ohranjanje in promocijo kulturne dediščine

ChatGPT, 25. 11. 2025

Digitalne knjižnice so postale ključna infrastruktura sodobne družbe znanja. Zagotavljajo prost in enostaven dostop do podatkov, hkrati pa pomembno prispevajo k ohranjanju kulturne in znanstvene dediščine. V Sloveniji to vlogo opravlja dLib.si – Digitalna knjižnica Slovenije, ki je eden najpomembnejših nacionalnih projektov digitalizacije in digitalnega dostopa do kulturnih vsebin. Vloge digitalne knjižnice so naslednje.

Dostopnost znanja in podatkov

Digitalne knjižnice omogočajo:

- 24/7 dostop do gradiva,
- ranje na daljavo brez fizične prisotnosti,
- vključevanje različnih skupin uporabnikov (študenti, raziskovalci, širša javnost),
- dostop do sicer redkega, občutljivega ali geografsko oddaljenega gradiva.

Ohranjanje kulturne dediščine

Pri digitalnem ohranjanju dediščine je ključno:

- zmanjšanje obrabe originalov,
- digitalizacija ranljivega zgodovinskega gradiva,
- dolgoročno hranjenje digitalnih kopij,
- varnostna kopija narodne dediščine v primeru poškodb ali izgube originalov.

Spodbujanje raziskovanja in izobraževanja

Digitalne knjižnice omogočajo:

- lažje interdisciplinarno raziskovanje,
- uporabo primarnih virov v izobraževalnem procesu,
- analize, digitalno humanistiko, strojno branje besedil, OCR, metapodatke ipd.

Demokratičnost in transparentnost

Omogočajo javni dostop do:

- uradnih publikacij,
- zgodovinskih dokumentov,
- arhivskih časopisov in knjižnega gradiva.

S tem digitalna knjižnica krepi transparentnost države in informacijsko enakost.

dLib.si – slovenski primer dobre prakse

dLib.si *je nacionalni portal, ki ga upravlja* Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK). *Namenjen je:*

- digitalizaciji nacionalne pisne dediščine,
- prostemu dostopu do slovenske kulturne in znanstvene produkcije,
- dolgoročnemu arhiviranju.

Ponudba vključuje knjige, rokopise, časopise, fotografije, zemljevide, glasbeno

gradivo, stare razglednice in digitalne izdaje sodobnih publikacij.

Ohranjanje kulturne dediščine

dLib.si omogoča ohranjanje slovenske dediščine tako, da:

- digitalizira stare časopise (npr. Ljubljanski zvon, Slovenski narod),
- varuje redke rokopise, prve izdaje knjig in zajetne arhive,
- zagotavlja varnostne kopije v digitalni obliki,
- preprečuje propad papirnega gradiva.

S tem ustvarja trajni digitalni arhiv slovenske kulture.

Promocija slovenske kulture

Portal aktivno promovira kulturo z:

- odprtim dostopom do gradiva, ki bi ga sicer videl le ožji krog uporabnikov,
- zbirkami (npr. zgodovina slovenskega oblikovanja, knjižna dediščina, pomembni avtorji),
- zbirko "Brezplačna elektronska književnost", ki pomaga širiti slovensko literaturo tudi med mladimi,
- možnostmi deljenja, citiranja in uporabe virov pri pouku, medijih in raziskovanju.

Podpora izobraževanju in znanosti

dLib.si je ključen za šole, fakultete in raziskovalce, saj ponuja:

- digitalizirane znanstvene revije,
- dostop do člankov in arhivov,
- možnost uporabe gradiva pri seminarjih, diplomah in disertacijah,
- bogate metapodatke in napredno iskanje.

Mednarodna vključenost in odprtost

dLib.si sodeluje z evropskimi in svetovnimi pobudami digitalizacije, kot sta:

- Europeana – evropska digitalna knjižnica,
- Digitalna knjižnica svetovne kulturne dediščine. Slovenska gradiva tako dobijo globalno vidnost.

Izzivi in prihodnost

Kljub uspehom se digitalne knjižnice soočajo z izzivi:

- zagotavljanje dolgoročne digitalne hrambe (formati se spreminjajo),
- avtorske pravice in omejitve dostopa do sodobnih del,
- stroški digitalizacije ob omejenih sredstvih,
- tehnična zastarelost starejših digitalnih vsebin,
- potreba po boljši uporabniški izkušnji in mobilni dostopnosti.

Digitalne knjižnice, kot je dLib.si, imajo ključno vlogo pri ohranjanju in promociji kulturne dediščine. Omogočajo, da slovenska zgodovina, literatura, znanstvena produkcija in vizualna kultura postanejo dostopne vsem. Hkrati delujejo kot sodobno orodje za izobraževanje, raziskovanje in mednarodno prepoznavnost slovenske kulture.

Razlike med seznami maturantov srednjih šol v ZDA in Evropi

ChatGPT, 3. 3. 2026

1. Namen in javnost seznamov

ZDA:

- Šole pogosto javno objavijo sezname maturantov (npr. v lokalnih časopisih ali na spletnih straneh).
- Poudarek je na slavljenju generacije (“Class of 2025” ipd.).
- Pogosto vključujejo tudi fotografije ali posebne dosežke.

Evropa:

- Seznami so običajno manj javni ali sploh niso javno objavljeni.
- Pogosteje so namenjeni interni rabi (oglasne deske, šolske publikacije).
- Večji poudarek na varstvu osebnih podatkov (zaradi GDPR).

2. Količina informacij

ZDA:

- Lahko vključujejo:
  - polno ime
  - fotografijo (yearbook)
  - šolske dejavnosti
  - nagrade
  - načrte po maturi (kam na fakulteto)
- Letopisi (“yearbooks”) so zelo razširjeni.

Evropa:

- Običajno vsebujejo le:
  - ime in priimek
  - razred ali program
  - včasih končni uspeh
- Podrobni osebni profili so redki.

3. Tradicija letopisov

ZDA:

- Letopis je skoraj univerzalna tradicija.
- Vsak maturant ima svojo stran ali fotografijo.
- Pogosto vključuje citate, statistike, vzdevke.

Evropa:

- Letopisi obstajajo, a so:
  - manj standardizirani
  - pogosto projekt posamezne šole ali generacije
- V nekaterih državah (npr. Slovenija) so “maturantske knjige” ali tabloji pogostejši kot klasični yearbook.

4. Zasebnost in zakonodaja

ZDA:

- Pravila zasebnosti so bolj raznolika po zveznih državah.
- ole imajo več manevrskega prostora za javno objavo.

Evropa:

- Stroga pravila po GDPR.
- Javna objava imen ali fotografij pogosto zahteva privolitev.
- Zato so seznami bolj omejeni.

5. Poudarek na individualnosti vs. kolektivu

ZDA:

- Močan poudarek na posamezniku in njegovih dosežkih.
- “Senior spotlight” kultura.

Evropa:

- Bolj kolektivni pristop.
- Maturantski razredi se predstavljajo kot skupina.

Posebnost v Sloveniji

- Pogosti so maturantski tabloji (razredne fotografije z izjavami).
- Polni javni seznami maturantov na spletu so redkejši kot v ZDA.
- Šole so precej previdne zaradi varstva podatkov.

Koristi vodstva šole in maturantov, če so seznami maturantov objavljeni na spletni strani generacije

ChatGPT, 3. 3. 2026

Koristi za vodstvo šole

- Preglednost in informiranje: Starši, dijaki in širša javnost lahko hitro preverijo uspešnost generacije.
- Promocija šole: Dober uspeh maturantov krepi ugled šole in lahko pomaga pri vpisu novih dijakov.
- Arhiv in zgodovina: Šola ohranja digitalni zapis generacij za kasnejše potrebe (statistika, obletnice).
- Manj administrativnih poizvedb: Manj individualnih vprašanj glede zaključka šolanja.

Koristi za maturante

- Prepoznavnost in ponos: Javno priznanje dosežka
- Lažje mreženje: Sošolci in alumni se lažje najdejo po letih.
- Dokaz o zaključku: V nekaterih primerih lahko služi kot dodatna javna potrditev.
- Spominska vrednost: Generacijska stran deluje kot digitalni letopis.

Pomembni pomisleki (zelo pomembno)

Objava ni brez tveganj:

- Varstvo osebnih podatkov (GDPR): Imena in e-naslovi so osebni podatki. Objava mora imeti pravno podlago (najpogosteje privolitev).
- Zasebnost dijakov: Nekateri ne želijo javne izpostavljenosti.
- Možna zloraba podatkov: Npr. za spam, profiliranje ali neželene primerjave.

Dobra praksa (če se objavlja)

Če šola podatke objavlja pravilno, običajno:

- pridobi izrecno privolitev maturantov,
- objavi minimalen nabor podatkov,
- omogoči izbris na zahtevo,
- jasno navede namen objave.

Maturanti novomeške gimnazije 1750–1850 po regijah glede na kraj rojstva Zanesljiv okvir + tipične ugotovitve

ChatGPT, 20. 3. 2026

Gimnazija

- Gimnazija Novo mesto je bila regionalno središče za jugovzhodno Slovenijo
- Struktura maturantov (oz. dijakov) je bila močno lokalna (Dolenjska)
- oddaljenost je bila glavni faktor (ne država ali narodnost)
- Gimnazija je bila ustanovljena leta 1746 kot frančiškanska šola
- Bila je ena prvih srednjih šol na Slovenskem in je pokrivala široko regionalno zaledje (Kranjska)
- V 18. stoletju je bila praktično edina gimnazija na Dolenjskem

Tipična regionalna struktura dijakov (1750–1850)

Na osnovi zgodovinskih raziskav podobnih gimnazij (Ljubljana, Novo mesto, Celje) lahko z veliko verjetnostjo rekonstruiramo strukturo:

1. *Dolenjska (največji delež)*
- Novo mesto in okolica
- Krško, Kostanjevica, Metlika, Črnomelj
- razlog: bližina + ni drugih gimnazij
ocena: ~50–70 % dijakov

2. *Notranjska in osrednja Kranjska*
- Ribnica, Kočevje, Grosuplje, Ljubljana okolica
- dostopnost po cestah proti Ljubljani
ocena: ~15–25 %

3. *Bela krajina (poseben podsklop)*
- pogosto ločeno obravnavana zaradi oddaljenosti
- pomemben delež kljub periferiji
ocena: ~10–15 %

4. *Štajerska in Koroška (manjši delež)*
- posamezni dijaki iz Celja, Maribora, Slovenj Gradca
- običajno le, če niso šli v Gradec
ocena: <10 %

5. *Hrvaška (Vojna krajina)*
- Karlovac, Zagreb, Varaždin (občasno)
- povezava prek habsburškega šolskega sistema zelo majhen delež

Primeri uspešne e-promocije kulturne dediščine Novega mesta

ChatGPT, 18. 5. 2026

Nekaj uspešnih primerov e-promocije kulturne dediščine Novega mesta temelji predvsem na digitalizaciji vsebin, povezovanju kulturnih institucij ter uporabi spletnih portalov in dogodkov za širšo prepoznavnost.

1. Portal kulturne dediščine Mestne občine Novo mesto

Mestna občina je vzpostavila poseben spletni portal za promocijo kulturne dediščine, kjer so zbrane informacije o zgodovini mesta, pomembnih ustanovah, digitaliziranih gradivih in projektih. Poseben poudarek namenjajo digitalizaciji in dostopnosti kulturnih vsebin prek spleta.

Na portalu so povezave do:

- digitalnih zbirk,
- e-spomenikov,
- regionalnih portalov,
- arhivskega gradiva,
- spletnih akademij in konferenc.

Pomembno je, da projekt ne promovira samo dediščine, ampak tudi turizem in lokalno identiteto.

2. Akademije o e-promociji kulturne dediščine (2017–2021)

Eden najbolj zanimivih primerov je serija strokovnih akademij v Novem mestu, kjer so obravnavali:

- digitalizacijo kulturne dediščine,
- uporabo spletnih platform,
- e-sodelovanje med institucijami,
- promocijo dediščine prek digitalnih medijev.

Posebej izstopa:

- Akademija 2021: Izraba digitalizirane kulturne dediščine za e-promocijo, kjer so predstavili uporabo digitalnih arhivov, virtualnih vsebin in spletnega povezovanja kulturnih organizacij.

To je dober primer strateške e-promocije, ker:

- povezuje občino, knjižnice, šole in raziskovalce,
- ustvarja trajno dostopne digitalne vsebine,
- omogoča širšo mednarodno prepoznavnost.

3. Digitalne zbirke in portali

Novo mesto uporablja več digitalnih platform za promocijo dediščine:

- Kamra – regionalni portal digitalizirane kulturne dediščine,
- dLib.si – digitalna knjižnica Slovenije,
- Obrazi slovenskih pokrajin – biografski portal pomembnih osebnosti Dolenjske.

Ti portali omogočajo:

- spletni dostop do zgodovinskih fotografij,
- digitalne razstave,
- stare časopise,
- dokumente in zgodovinske zapise,
- interaktivno raziskovanje lokalne zgodovine.

4. Virtualizacija in digitalni turizem

Pomemben del e-promocije predstavlja tudi turistični portal Visit Novo Mesto, kjer kulturne ustanove predstavljajo:

- virtualne vsebine,
- spletne predstavitve dogodkov,
- zgodbe o lokalni dediščini,
- digitalne vodiče.

Primer je Kulturni center Janeza Trdine, ki prek spleta promovira kulturne programe in zgodovinsko identiteto prostora.

5. Povezovanje dediščine in sodobnih digitalnih praks

Dober širši slovenski primer, primerljiv z novomeškimi pobudami, je tudi platforma Duri – Digitalni dediščinski inkubator. Ta uporablja:

- podcaste,
- spletne tečaje,
- digitalno pripovedovanje zgodb,
- vključevanje skupnosti,
- zbiranje ustnega izročila.

Tak pristop kaže, kako lahko kulturna dediščina postane:

- bolj dostopna mladim,
- interaktivna,
- vključujoča,
- turistično zanimiva.

Zakaj so ti primeri uspešni?

Skupne značilnosti uspešne e-promocije Novega mesta so:

- digitalizacija arhivskega gradiva,
- povezovanje različnih institucij,
- dostopnost vsebin prek spleta,
- kombinacija kulture in turizma,
- vključevanje lokalne skupnosti,
- dolgoročna strategija promocije.

Ti primeri so primerni tudi kot študija primera za seminarsko nalogo ali raziskavo o digitalni promociji kulturne dediščine.

Google AI Mode

E-promocija kulturne dediščine Novega mesta predstavlja ključni steber digitalne preobrazbe lokalnega turizma in ohranjanja zgodovinske identitete mesta. Mestna občina Novo mesto prek namenskih odborov in evropskih projektov aktivno razvija digitalne vsebine, ki bogato dediščino Dolenjske približujejo domačim in tujim obiskovalcem.

Glavne iniciative in projekti

- *Odbor za promocijo kulturne dediščine Novega mesta* – Ustanovljen z namenom celostne predstavitve kulturne in zgodovinske dediščine regije na spletu.
- *Koncept e-spomenikov* – Vzpostavljanje globalno dostopnih digitalnih zapisov (kot sta e-spomenik Borisu Andrijaniču ali Fulbrightu), ki brez zapletenih postopkov povezujejo ljubitelje zgodovine.
- *Omrežje gimnazij cesarice Marije Terezije* – Mednarodna e-promocija šolske dediščine in povezovanje mladih prek sodobnih tehnologij za spodbujanje trajnostnega turizma.

- *Strategija razvoja kulture do leta 2030* – Načrt vključuje obsežno digitalizacijo nepremične dediščine ter integracijo kulturnih producentov v enoten mestni portal SITIUM.

Ključne metode e-promocije

1. *3D modeliranje in vizualizacija* – Izdelava 3D modelov enot nepremične kulturne dediščine in zajem 360-stopinjskih posnetkov.
2. *Premična e-Dediščina* – Digitalizacija muzejskega gradiva in integracija zbirk v enotni informacijski sistem e-Kultura.
3. *Izobraževalni e-inkubatorji* – Ustvarjanje namenskih spletnih tečajev, ki povezujejo kulturne vsebine z novimi tehnologijami.
4. *Vključevanje e-seniorjev* – Aktivacija starejših občanov (55+) kot soustvarjalcev in promotorjev digitalnih zbirk.

Podrobnejše informacije o tekočih projektih in e-spomenikih si lahko ogledate neposredno na uradni spletni strani Kulturna dediščina - Mestna občina Novo mesto.

E-povezovanje maturantov vseh šol v Sloveniji v desetletjih po maturi

ChatGPT, 24. 7. 2026

Ideja e-povezovanja maturantov vseh srednjih šol v Sloveniji skozi desetletja po maturi ima velik družbeni potencial. Danes večina povezovanja poteka razdrobljeno – posamezne šole imajo svoje alumni klube ali skupine na družbenih omrežjih, enotne nacionalne platforme za vse maturante pa ni. Nekatere univerze in šole uspešno vodijo alumni mreže, vendar so omejene na posamezne ustanove.

Takšna platforma bi lahko omogočala:

- povezovanje nekdanjih sošolcev po generacijah (5, 10, 20, 30, 40, 50 let po maturi),
- iskanje nekdanjih sošolcev z njihovim soglasjem,
- organizacijo obletnic mature,
- digitalne spominske albume s fotografijami in letopisi,
- mentorsko mrežo med starejšimi in mlajšimi generacijami,
- poslovno in karierno mreženje,
- obveščanje o dogodkih posameznih šol in generacij.

Ključni elementi uspešne izvedbe bi bili:

1. *Varstvo osebnih podatkov* (GDPR) – vsak uporabnik bi se registriral prostovoljno in sam določal, katere podatke deli.
2. *Povezava s šolami* – vsaka srednja šola bi imela svoj digitalni prostor z administracijo šole.
3. *Preverjanje identitete* – za zagotovitev verodostojnosti članstva v posamezni generaciji.
4. Dolgoročna vzdržnost – projekt bi lahko vodil nacionalni zavod, združenje srednjih šol ali javno-zasebno partnerstvo.

Dodatne možnosti vključujejo:

- digitalno časovnico generacije,
- zbiranje zgodb in življenjskih poti maturantov,
- prostovoljsko pomoč šolam,
- štipendijske sklade alumnov,
- zemljevid, ki prikazuje, kje po Sloveniji in svetu živijo posamezne generacije.

Takšen projekt bi predstavljal slovensko različico alumnov na nacionalni ravni, kjer bi bile povezane vse srednje šole in vse generacije maturantov. Poleg ohranjanja prijateljskih vezi bi lahko postal pomembna platforma za medgeneracijsko sodelovanje, prenos znanja in krepitev družbenega kapitala Slovenije.

Google AI Mode 24.07.2026

E-povezovanje maturantov vseh šol v Sloveniji ponuja izjemen potencial za mreženje, ohranjanje stikov in medsebojno podporo. Digitalne platforme lahko premostijo generacijske in geografske razdalje ter ustvarijo trajno skupnost.

Tu so zbrane ključne priložnosti, razdeljene po področjih delovanja.

Poklicno mreženje in karierni razvoj

- *Vseslovenski alumni imenik*: Ustvarjanje enotne, varne baze podatkov, kjer lahko maturanti iščejo strokovnjake iz različnih področij (npr. pravnike, zdravnike, inženirje).
- *Mentorstvo*: Starejši, izkušeni maturanti lahko prek spleta usmerjajo mlajše kolege na začetku njihove karierne poti.
- *Zaposlovanje*: Objave prostih delovnih mest, projektov ali poslovnih partnerstev znotraj zaupanja vredne skupnosti.

Ohranjanje tradicije in organizacija dogodkov

- *E-obletnice*: Digitalna koordinacija obletnic mature, vključno z virtualnimi srečanji za tiste, ki živijo v tujini.
- *Digitalni arhivi:* Skupna raba zgodovinskih fotografij, videoposnetkov in spominov iz šolskih klopi na enem mestu.
- *Medšolske dejavnosti*: Organizacija spletnih kvizov, športnih izzivov ali dobrodelnih akcij med različnimi generacijami in šolami.

Medsebojna pomoč in družbeni vpliv

- *Sklad za štipendiranje*: Zbiranje sredstev (crowdfunding) znotraj alumni mreže za pomoč socialno ogroženim dijakom njihovih bivših šol.
- *Izmenjava izkušenj:* Forumi in skupine za svetovanje o življenjskih prelomnicah (npr. nakup nepremičnine, starševstvo, skrb za ostarele starše).

Možne tehnološke rešitve

Za izvedbo takšnega povezovanja se lahko uporabijo različni pristopi:

- *Namenska nacionalna platforma:* Spletni portal, podprt s strani Ministrstva za vzgojo in izobraževanje ali skupnosti srednjih šol.
- *Zaprte skupine na družbenih omrežjih*: Izkoristek obstoječih platform (LinkedIn za kariero, Facebook ali Viber za neformalno druženje).

Dosežki maturantov novomeške gimnazije v 280 letih od ustanovitve 8. avgusta 1746

Od gimnazijskega ključa do digitalnega ključa – 280 let predajanja znanja med generacijami.

ChatGPT, 15. 10. 2026

Ko je cesarica Marija Terezija 8. avgusta 1746 podpisala ustanovno listino gimnazije v Novem mestu, ni bila ustanovljena samo nova šola. Začela se je zgodba, ki že 280 let povezuje izobraževanje, mesto in tisoče mladih ljudi, ki so iz gimnazijskih klopi odhajali na univerze, v poklice in v življenje.

Dosežkov novomeške gimnazije zato ne moremo meriti samo z zgodovino ustanove.

Meriti jih moramo predvsem z *dosežki njenih maturantk in maturantov*.

Novomeška gimnazija med gimnazijami Marije Terezije

Novomeška gimnazija ima v zgodovini izobraževanja posebno mesto. Ustanovljena je bila 8. avgusta 1746 na pobudo Novomeščanov kot prva javna gimnazija v habsburški monarhiji. V štiridesetih letih vladanja je Marija Terezija ustanovila le deset gimnazij, razpršenih po različnih delih monarhije. Novo mesto je bilo tako že na začetku velikega procesa modernizacije izobraževanja v Srednji Evropi.

Posebnost tega dosežka je tudi v tem, da pobuda ni prišla samo od oblasti. Novomeščani so razumeli, da je izobraževanje pogoj za razvoj mesta. Želeli so gimnazijo in si zanjo prizadevali. To je pomembno sporočilo tudi po 280 letih: *razvoj se začne tam, kjer ljudje pravočasno prepoznajo pomen znanja in so pripravljeni za skupni cilj tudi sodelovati.*

Od gimnazije do prvega Narodnega doma

Več kot stoletje pozneje se je podobna značilnost pokazala pri nastanku *Narodnega doma v Novem mestu*. Novomeščani niso čakali, da bi kulturno in društveno središče zanje ustvaril nekdo drug. Organizirali so se, zbirali sredstva in zgradili Narodni dom, ki je bil slavnostno odprt 14. novembra 1875 ter je postal prvi narodni dom na Slovenskem.

Med ustanovitvijo gimnazije leta 1746 in Narodnim domom leta 1875 je zato mogoče videti zanimivo zgodovinsko povezavo. *Gimnazija je pomenila organizirano vlaganje v znanje. Narodni dom je pomenil organizirano vlaganje v kulturo, narodno zavest in sodelovanje*.

Oba dosežka kažeta značilnost, ki jo lahko pripišemo generacijam Novomeščanov: sposobnost prepoznati priložnost, se organizirati, sodelovati in ustvariti nekaj, kar presega potrebe ene generacije.

Največji dosežek gimnazije so njeni maturanti

V 280 letih je skozi novomeško gimnazijo šlo na tisoče dijakinj in dijakov. Prišli so iz Novega mesta, Dolenjske in drugih krajev, v preteklosti tudi iz širšega prostora Kranjske, Primorske in Hrvaške.

Po maturi so odšli vsak na svojo pot. Postajali so profesorji, učitelji, zdravniki, pravniki, inženirji, gospodarstveniki, znanstveniki, umetniki, kulturniki, duhovniki, javni delavci, podjetniki in strokovnjaki številnih področij. Nekateri so postali zelo znani. Mnogo več pa je takšnih, katerih delo ni zapisano v enciklopedijah, vendar so desetletja prispevali k razvoju svojih družin, organizacij, krajev, Slovenije in širšega prostora.

Prav zato bi bilo dosežke maturantov napačno predstavljati samo kot seznam najznamenitejših imen. Resnični dosežek novomeške gimnazije predstavlja skupni prispevek tisočev maturantov skozi 280 let. Matura namreč ni konec izobraževalne poti. Je začetek dolgega obdobja, v katerem se pokaže, kaj posamezna generacija s pridobljenim znanjem naredi za družbo.

Gimnazijski ključ – simbol kontinuitete generacij

Poseben izraz povezanosti generacij je bila dolgoletna tradicija maturantov novomeške gimnazije. Ob zaključku šolanja so se maturanti v sprevodu odpravili od gimnazije skozi Novo mesto, čez most proti Kandiji in nazaj. Sprevod ni bil samo praznovanje mature. Bil je javni izraz pripadnosti generacije svoji šoli in mestu.

Ob vrnitvi so maturanti predali *gimnazijski ključ* naslednji generaciji.

Ta preprosta gesta ima izjemno simbolno moč. Ključ pomeni, da šola ne pripada samo eni generaciji. Vsaka generacija jo za nekaj časa prejme, jo soustvarja in nato preda naslednji. *Mi smo prejeli ključ od generacije pred nami. Kaj bomo z njim naredili? In kaj bomo predali generaciji za nami?*

V tem smislu gimnazijski ključ ni samo predmet iz nekdanje maturantske tradicije. Lahko postane simbol 280-letne verige znanja, odgovornosti, prijateljstva in sodelovanja.

Od gimnazijskega ključa do e-spomenika

Leta 2026 živimo v drugačnem svetu kot maturanti leta 1746, 1846, 1946 ali 1960. Toda temeljno vprašanje ostaja podobno: *kako bomo dediščino, ki smo jo prejeli, predali naslednjim generacijam?*

Danes imamo možnost, ki je prejšnje generacije niso imele – digitalno tehnologijo. Dokumente, fotografije, časopisne članke, knjige, pričevanja, spomine, video in zvočne posnetke ter podatke o dosežkih maturantov lahko povežemo v *e-spomenik maturantom novomeške gimnazije.*

Tak e-spomenik ni dokončan spomenik preteklosti. Je *rastoči e-spomenik*. Vsaka generacija mu lahko doda svoje zgodbe. Vsak maturant lahko prispeva delček spomina. Družine bi lahko pomagale ohraniti gradivo pokojnih maturantov.

Gimnazija, knjižnice, muzeji, arhivi, Digitalna knjižnica Slovenije – dLib.si in druge ustanove bi lahko povezovale svoje digitalne zbirke.

Tako bi iz tisočev posameznih življenjskih poti postopoma nastajala velika skupna zgodba.

Sporočilo e-spomenika maturantom leta 2026

E-spomenik maturantom novomeške gimnazije naj zato ne govori samo: *»Poglejte, kaj so naredili maturanti pred nami.«* Njego-

vo pomembnejše sporočilo naj bo: *»Poglejte, kaj lahko naredimo skupaj.«*

Leta 1744 so Novomeščani stopili skupaj in prosili cesarico za gimnazijo. Leta 1746 so jo dobili.

V 19. stoletju so se Novomeščani povezali in zgradili Narodni dom. Generacije maturantov so simbolično predajale gimnazijski ključ naslednikom.

Leta 2026 lahko to tradicijo nadaljujemo na nov način: z e-sodelovanjem pri zbiranju, digitaliziranju, povezovanju in ohranjanju dosežkov maturantov.

Gimnazijski ključ 21. stoletja je lahko tudi digitalni ključ – dostop do skupnega spomina, znanja in možnosti sodelovanja.

280 let – in pogled proti 290-letnici

Praznovanje 280-letnice zato ni samo pogled nazaj. Je priložnost, da se vprašamo, kaj bomo ustvarili v naslednjih desetih letih.

Do 290-letnice leta 2036 bi lahko nastala bogata digitalna zbirka generacij novomeške gimnazije: njihovih fotografij, zgodb, srečanj, poklicnih poti in prispevkov k razvoju Novega mesta, Slovenije in sveta. Tako bi tisoči maturantov dobili skupni prostor spomina in povezovanja.

In morda je prav to najlepše nadaljevanje stare tradicije predajanja gimnazijskega ključa: *vsaka generacija nekaj prejme, nekaj ustvari in nekaj preda naprej.*

Sporočilo maturantom

Spoštujmo, kar smo prejeli.
Ohranimo, kar smo ustvarili.
Povežimo, kar je razpršeno.
Delimo svoje zgodbe.
Sodelujmo med generacijami.

In predajmo gimnazijski ključ prihodnosti.
Znanje povezuje generacije.
Sodelovanje ustvarja dediščino.

Od gimnazijskega ključa do digitalnega ključa

Usmeritev priprav na 300-letnico novomeške gimnazije: Prispevki maturantov v preteklosti, danes in v prihodnje

ChatGPT, 15. 10. 2026

Leta 2026 praznujemo 280 let od ustanovitve novomeške gimnazije 8. avgusta 1746. To je priložnost za pogled nazaj, še bolj pa za pogled naprej. Do *300-letnice leta 2046* nas loči dvajset let – dovolj dolgo obdobje za ambiciozen projekt in hkrati dovolj kratko, da ga lahko začnemo uresničevati že danes.

Pri pripravah na 300-letnico bi bilo smiselno postaviti vprašanje: *Kaj lahko sedanja generacija maturantov, skupaj z gimnazijo in prihodnjimi generacijami, naredi danes, da bo leta 2046 mogoče bolje poznati, razumeti in predstaviti 300-letno dediščino novomeške gimnazije in njenih maturantov?*

Odgovor ponuja simbol, ki povezuje preteklost in prihodnost: *Od gimnazijskega ključa do digitalnega ključa.*

Nekoč so maturanti ob zaključku šolanja simbolično predali gimnazijski ključ naslednji generaciji. V digitalni dobi lahko temu dodamo nov pomen. Prihodnjim generacijam lahko poleg spomina predamo tudi *digitalni ključ do 300-letne zgodovine* – digitalizirane dokumente, fotografije, sezname maturantov, pričevanja, knjige, časopisne članke, video in zvočne posnetke, e-spomenike ter povezave do gradiv v digitalnih knjižnicah, arhivih, muzejih in drugih zbirkah.

Maturanti – živa dediščina gimnazije

Zgodovina gimnazije ni samo zgodovina stavbe, ravnateljev, profesorjev, učnih programov in pomembnih dogodkov. Je predvsem zgodovina *ljudi*.

V 280 letih je skozi novomeško gimnazijo šlo na tisoče dijakov in maturantov. S pridobljenim znanjem so nadaljevali šolanje, opravljali najrazličnejše poklice, ustvarjali družine, ustanavljali podjetja in ustanove, poučevali, raziskovali, zdravili, gradili, pisali, komponirali, vodili organizacije ter sodelovali pri razvoju Novega mesta, Dolenjske, Slovenije in širšega prostora.

Med njimi so posamezniki, katerih imena poznamo iz knjig in enciklopedij. Toda dediščino gimnazije sestavljajo tudi življenjske poti tisočev manj znanih maturantov.

Zato vprašanje ob 300-letnici ne bi smelo biti samo: *Kdo so bili najznamenitejši maturanti novomeške gimnazije?* Zanimivejše in sodobnejše vprašanje je: *Kaj so generacije maturantov novomeške gimnazije skupaj prispevale družbi v treh stoletjih?*

Takšen pogled spreminja zgodovino šole v zgodovino skupnosti.

Od razpršenih gradiv do povezane digitalne dediščine

Veliko gradiva o novomeški gimnaziji in njenih maturantih že obstaja. Problem je, da je razpršeno. Nekaj ga hranijo gimnazija, knjižnice, muzeji in arhivi. Veliko pomembnega gradiva je v Digitalni knjižnici Slovenije – dLib.si. Drugo je v časopisnih arhivih, knjigah, zbornikih, zasebnih zbirkah in na spletnih straneh.

Posebno dragoceno gradivo pa je še vedno pri maturantih in njihovih družinah: stare fotografije, maturantski albumi, spričevala, vabila, dopisovanje, dnevniki, zapiski, fotografije srečanj generacij in osebna pričevanja. Če tega gradiva ne digitaliziramo, obstaja nevarnost, da bo z menjavanjem generacij izgubljeno.

Zato bi morala biti ena najpomembnejših usmeritev do leta 2046: *digitalizirati, opisati, povezati in dolgoročno ohraniti čim več gradiva o gimnaziji in njenih maturantih.*

Digitaliziranje pa ni samo skeniranje stare fotografije ali dokumenta. Pomembno je zapisati tudi, *kaj gradivo prikazuje, kdaj je nastalo, kdo so osebe na fotografiji, kdo je avtor in od kod gradivo izvira.* Brez teh podatkov lahko fotografija čez nekaj desetletij izgubi velik del svoje zgodovinske vrednosti. Prav maturanti in njihove družine lahko pri tem opravijo delo, ki ga poznejše generacije ne bodo več mogle.

Nova možnost: umetna inteligenca

Ob 280-letnici leta 2026 se je pojavila možnost, ki je prejšnje generacije niso imele – široko dostopna *umetna inteligenca*. Orodja, kot je ChatGPT, lahko pomagajo pri raziskovanju zgodovine, oblikovanju vprašanj, povzemanju obsežnih dokumentov, primerjanju virov, prevajanju, urejanju besedil, pripravljanju časovnic in tabel, razvijanju zamisli ter predstavljanju kulturne dediščine. Njihova prava moč pa se pokaže, ko so povezana z digitaliziranimi viri.

Predstavljajmo si leto 2046. Digitalna zbirka vsebuje na tisoče preverjenih dokumentov, fotografij, publikacij in podatkov o maturantih. Uporabnik ne bi več iskal samo po naslovih dokumentov. Orodju umetne inteligence bi lahko zastavil vprašanje:

> *Kako so maturanti novomeške gimnazije prispevali k razvoju medicine v Sloveniji?*
> Ali:
> *Iz katerih krajev so prihajali dijaki gimnazije v 18. in 19. stoletju?*
> Ali:
> *Prikaži razvoj poklicev maturantov med letoma 1850 in 2050.*
> Ali:
> Katere zgodbe sodelovanja med maturanti so najbolj vplivale na razvoj Novega mesta?

Umetna inteligenca bi lahko pomagala iskati povezave med gradivi, ki jih posameznik zaradi njihovega obsega skoraj ne bi mogel odkriti.

Toda pomembno je načelo: *umetna inteligenca ne nadomešča zgodovinskih virov in človeške presoje*. Pomaga jih poiskati, povezovati, analizirati in predstaviti. Podatke je treba preverjati, vire navajati, osebne podatke varovati in jasno razlikovati med dokumentiranim dejstvom ter interpretacijo.

Tako lahko umetna inteligenca postane močan pomočnik človekove radovednosti.

Rastoči e-spomenik maturantom

Eden od konkretnih projektov do 300-letnice je lahko *Rastoči e-spomenik maturantom novomeške gimnazije*.

Beseda *rastoči* je bistvena. E-spomenik ne bi bil dokončan leta 2026 in nato pozabljen. Vsako leto in vsaka generacija bi mu lahko dodala nova gradiva.

Vanjo bi lahko postopoma vključili sezname maturantov po generacijah, njihove fotografije, življenjske zgodbe in dosežke, spomine na profesorje, maturantske običaje, zgodovinske dokumente, publikacije, posnetke srečanj ter povezave na dLib.si in druge verodostojne digitalne zbirke.

Tako bi nastajala *kolektivna biografija generacij*. Pri tem ne gre za tekmovanje, kdo je bil pomembnejši. Profesor, zdravnik, obrtnik, podjetnik, raziskovalec, umetnik, učitelj, športnik ali človek, ki je pomembno prispeval svoji lokalni skupnosti – vsak predstavlja del zgodbe gimnazije.

Maturanti 2026 kot most med generacijami

Generacije, ki se srečujejo ob 280-letnici, imajo posebno možnost. Poznajo analogni svet fotografskih albumov, pisem, papirnatih dokumentov in osebnih srečanj, hkrati pa živijo v svetu interneta, digitalnih knjižnic in umetne inteligence. Lahko postanejo *most med analognim spominom in digitalno prihodnostjo*.

Do leta 2046 bi lahko maturanti skupaj z gimnazijo in drugimi ustanovami postopoma uresničevali nekaj skupnih ciljev: digitalizirali gradiva posameznih generacij; dopolnjevali preverjene sezname maturantov; zapisovali spomine starejših maturantov; povezovali obstoječe digitalne zbirke; vzpostavljali e-spomenike; spodbujali srečevanje generacij ter preizkušali, kako lahko umetna inteligenca pomaga pri raziskovanju in predstavljanju te dediščine.

Pomembno je, da projekt ni omejen na eno generacijo. Današnji dijaki bodo leta 2046 odrasli maturanti. Nekateri bodo morda prevzeli skrb za nadaljevanje projekta.

Tako bi priprave na 300-letnico postale *dvajsetletni medgeneracijski projekt sodelovanja.*

Gimnazijski ključ postane digitalni ključ

Stari maturantski običaj predajanja gimnazijskega ključa ponuja čudovito metaforo.

Vsaka generacija je ključ za nekaj časa prejela in ga nato predala naslednji.

V 21. stoletju lahko temu dodamo novo razsežnost. *Gimnazijski ključ odpira vrata šole. Digitalni ključ odpira vrata njenega skupnega spomina.* Digitalni ključ ni ena spletna stran, ena zbirka ali ena tehnologija. Sestavljajo ga digitalizirani in preverjeni viri, odprt dostop do znanja, sodelovanje ustanov in posameznikov ter orodja, ki omogočajo, da iz množice gradiva ustvarjamo novo znanje.

Tudi ChatGPT in prihodnja orodja umetne inteligence so lahko del tega ključa. Vendar brez digitaliziranega gradiva tudi najzmogljivejša umetna inteligenca nima česa povezovati. Zato je morda najpomembnejša naloga sedanje generacije zelo preprosta: *kar je vredno ohraniti, digitalizirajmo danes.*

Pogled proti 8. avgustu 2046

Predstavljajmo si praznovanje 300-letnice novomeške gimnazije 8. avgusta 2046.

Takrat bi lahko obiskovalec odprl digitalni portal in vstopil v tri stoletja zgodovine. Pregledoval bi generacije maturantov, njihove zgodbe, stare fotografije in dokumente. Sprehajal bi se po časovnici od leta 1746 do 2046. Poslušal bi pričevanja maturantov. Odpiral bi digitalizirane knjige in časopise. Umetni inteligenci bi za-

stavljal vprašanja in dobival odgovore, povezane z navedenimi zgodovinskimi viri.

Morda bi bilo mogoče pokazati tudi, kako je projekt nastajal. Med gradivi bi našli *Zbornik srečanja maturantov 15. oktobra 2026* in *Dodatek s prispevki, pripravljenimi s pomočjo ChatGPT*. To bi bil zanimiv zgodovinski zapis trenutka, ko so maturanti ob 280-letnici začeli razmišljati ne samo o tem, *kaj so prejeli od prejšnjih generacij, ampak tudi o tem, kaj bodo sami predali generaciji 2046.*

Sporočilo za 300-letnico

- *Preteklost nam je predala gimnazijski ključ.*
- *Sedanjost ustvarja digitalni ključ.*
- *Prihodnjim generacijam predajmo oba.*
- Kar so ustvarile prejšnje generacije, *poiščimo in ohranimo*.
- Kar ustvarjamo danes, *digitalizirajmo in povežimo*.
- Kar bodo ustvarjale prihodnje generacije, jim omogočimo, da *dodajajo in nadgrajujejo*.

Tako 300-letnica leta 2046 ne bo samo praznovanje treh stoletij preteklosti. Lahko bo dokaz, da je skupnost maturantov novomeške gimnazije znala svojo bogato dediščino spremeniti v *živo, rastočo in dostopno zakladnico znanja za prihodnost.*

Od gimnazijskega ključa do digitalnega ključa. 1746 → 2026 → 2046.

Znanje povezuje generacije. Sodelovanje ustvarja dediščino.

Stezice - Glasilo dijakov novomeške gimnazije od 1953/54 do 2025/26

Triinsedemdeset šolskih let dijaškega ustvarjanja

ChatGPT, 15. 10. 2026

Ko govorimo o zgodovini Gimnazije Novo mesto, njene dediščine ne predstavljajo samo stavbe, profesorji, maturanti, učni programi in dosežki dijakov. Pomemben del njenega zgodovinskega spomina so tudi *Stezice – glasilo dijakov Gimnazije Novo mesto*.

Stezice so začele izhajati v šolskem letu *1953/54*. Zgodovinski pregled Gimnazije Novo mesto navaja, da so nastale iz glasila *Brstje* in nato izhajale vsako leto. Digitalna knjižnica Slovenije – dLib.si jih vodi kot publikacijo od leta 1953 dalje ter omogoča dostop do velikega dela digitaliziranih številk, od letnika 2 iz leta 1954 do letnika 67 iz leta 2020.

Stezice so tako v šolskem letu 2025/26 dosegle približno *73 šolskih let izhajanja*. Njihova posebnost ni samo starost, temveč predvsem kontinuiteta. Zgodovinski viri Gimnazije Novo mesto jih predstavljajo kot šolsko glasilo z najdaljšo neprekinjeno tradicijo izhajanja v Sloveniji.

Od nekaj listov do sodobnega šolskega časopisa

Stezice so se v sedmih desetletjih močno spreminjale.

V prvih desetletjih so bile skromnejše po obsegu in izdelane s tehničnimi sredstvi, ki so bila dijakom tedaj na voljo. Prispevke so dijaki praviloma oddajali rokopisno, nato so jih pretipkavali na pisalni stroj in pripravljali za razmnoževanje. Pozneje so tiskarne, računalniki, digitalno oblikovanje in internet popolnoma spremenili način nastajanja glasila.

Toda bistvena značilnost je ostala: *Stezice ustvarjajo predvsem dijaki za dijake in šolsko skupnost*.

Vsebina se je skozi desetletja spreminjala, vendar lahko v njej prepoznamo več stalnih področij:

- življenje na gimnaziji, dogodke, ekskurzije in dejavnosti;
- dijaške poglede na družbo in aktualne dogodke;
- literarno ustvarjalnost – poezijo, prozo in druge oblike;
- intervjuje;
- kulturo, film, gledališče in književnost;
- humor, ilustracije in likovno ustvarjanje;
- predstavitve uspešnih dijakov in nekdanjih maturantov;
- posebne in jubilejne številke.

dLib posebej opozarja, da so redne številke vsebovale članke, intervjuje in literarne prispevke, poleg njih pa so izhajale tudi posebne številke, na primer ob kulturnem prazniku in drugih dogodkih.

Tudi v šolskem letu 2023/24 so dijaki v Stezicah poročali o ekskurzijah in dogodkih, razmišljali o družbi, literaturi in filmu, pripravljali intervjuje ter objavljali lastno literarno ustvarjalnost.

Koliko številk je izšlo na leto?

Pogostost izhajanja se je skozi zgodovino zelo spreminjala.

Zgodovinski pregled Gimnazije Novo mesto navaja, da je od leta 1953 dalje praviloma izšla *vsaj ena številka na leto*, v posameznih obdobjih pa tudi več številk. V devetdesetih letih sta običajno izšli dve ali tri številke letno.

Posebej zanimivo je šolsko leto *1958/59*, ko je bilo izdanih kar *15 številk*. Stezice so takrat izhajale dvakrat mesečno – 1. in 15. v mesecu. Naklada se je povečala z okoli *200 izvodov oktobra 1958 na 500 izvodov junija 1959*.

Tudi mnogo pozneje je izhajalo več številk. V šolskem letu 2013/14 sta na primer izšli dve: jubilejna decembrska številka ob 60-letnici Stezic in druga ob koncu šolskega leta.

Leta 2025 je Gimnazija Novo mesto ponovno objavila novico o izidu nove

številke Stezic, kar potrjuje nadaljevanje tradicije tudi v najnovejšem obdobju.

Uredniki – šola uredniškega dela

Posebno raziskovalno vrednost bi imel popoln seznam urednikov Stezic.

Že primer iz šolskega leta 1958/59 pokaže, da je bilo glasilo rezultat skupinskega dela. Uredniški odbor so sestavljali Dušan Andoljšek, Zdravka Budna, Tomaž Colarič kot tehnični urednik, Sonja Godnik, Jože Gričar, Slavko Pavlin ter ilustratorja Zvone Pelko in Franc - Čibe Blažon. Jože Sintič je bil urednik prvih treh številk, od četrte dalje pa Jože Gričar.

Šest desetletij pozneje najdemo enak medgeneracijski vzorec: uredništvo prevzame nova generacija dijakov. V jubilejni številki leta 2013 je bila glavna urednica Šara Ržen, naslednjo številko pa je uredil Uroš Topić. V šolskem letu 2023/24 je bila urednica Eva Zupančič, pri nastajanju pa so bili posebej dejavni tudi Ela Goričar, Andraž Matoš in Ema Medved.

Stezice zato lahko razumemo tudi kot *več kot sedemdesetletno praktično šolo*

novinarstva, urednikovanja, pisanja, ilustriranja, fotografije in sodelovanja.

Koliko avtorjev je ustvarjalo Stezice?

To je eno najzanimivejših, vendar za zdaj še neodgovorjenih vprašanj.

V sedmih desetletjih je pri Stezicah sodelovalo veliko generacij dijakov. Med njimi so bili pisci, pesniki, novinarji, intervjuvanci, ilustratorji, fotografi, oblikovalci in uredniki. dLib opozarja, da med nekdanjimi pisci in uredniki najdemo ljudi, ki so pozneje postali znani novinarji, uredniki, profesorji in umetniški ustvarjalci.

Natančnega skupnega števila avtorjev iz trenutno dostopnih bibliografskih podatkov ni mogoče odgovorno navesti.

To pa odpira zanimiv raziskovalni projekt: *Koliko dijakov je v obdobju 1953/54–2025/26 vsaj enkrat objavilo prispevek v Stezicah?*

Digitalizirane številke omogočajo, da bi z računalniško in z umetno inteligenco podprto analizo prvič sestavili *Register ustvarjalcev Stezic 1953–2026*.

Velikost številk in naklada

Tudi obseg Stezic se je skozi desetletja spreminjal – od razmeroma kratkih,

tehnično preprostih številk do obsežnejših, oblikovanih in ilustriranih publikacij. Digitalizirani primeri lepo kažejo to

raznolikost. Številka 8. letnika iz leta 1960 ima v digitalnem zapisu 22 skeniranih strani, medtem ko so poznejše publikacije bistveno vsebinsko bogatejše.

Posebno zanimivi so podatki o nakladi. Za vse letnike niso sistematično objavljeni, vendar je za šolsko leto 1958/59 dokumentirana rast naklade z *200 na 500 izvodov*.

Zato za celotno obdobje 1953–2026 brez pregleda kolofonov posameznih številk ne bi bilo utemeljeno navajati povprečne naklade.

Prav to bi bilo vredno raziskati: koliko izvodov Stezic je bilo v več kot sedmih desetletjih skupaj natisnjenih in razdeljenih?

Stezice in druga gimnazijska glasila v Sloveniji

Primerjava z drugimi slovenskimi gimnazijami zahteva previdnost, saj so obstajala in še obstajajo številna kakovostna dijaška glasila, literarni zborniki in spletne publikacije, vendar pogosto niso izhajala neprekinjeno ali pa so skozi čas spreminjala ime in obliko.

Dober sodoben primer je *Gimnazija Kranj*, katere likovno-literarni zbornik *Črnilo noči* je bil leta 2026 na Roševih dnevih predstavljen kot najboljše glasilo šolskega centra. Gre za tematsko in likovno-literarno zelo premišljeno publikacijo. Stezice imajo nekoliko drugačno posebnost. Njihova največja primerjalna prednost ni nujno posamezna številka, temveč *dolžina in kontinuiteta izhajanja*.

Zato bi bilo zanimivo pripraviti širšo nacionalno raziskavo: *Katera slovenska gimnazijska glasila imajo najdaljšo tradicijo in koliko njihovih številk je danes digitalno dostopnih?*

Takšna primerjava bi Stezice postavila v širši kontekst slovenske kulturne in šolske dediščine.

Značilnost	Stezice – Gimnazija Novo mesto	Druga sodobna gimnazijska glasila
Začetek	1953/54	različno
Kontinuiteta	več kot 70 let	pogosto krajša ali s prekinitvami
Število številk letno	od 1 do več; zgodovinsko tudi zelo pogosto	praviloma 1 ali nekaj
Avtorji	predvsem dijaki več generacij	predvsem dijaki
Vsebina	šolsko življenje, družba, intervjuji, literatura, kultura, likovna dela	podobno, pogosto tudi tematski zborniki
Uredništvo	generacije dijaških urednikov ob mentorski podpori	podoben model
Digitalizacija zgodovinskih številk	obsežna zbirka na dLib.si	zelo različna
Posebnost	izjemna kontinuiteta in dokumentiranje generacij	pogosto kakovost posameznih tematskih projektov

Stezice kot zgodovinski vir

Največja vrednost Stezic morda ni v statistiki.

Če skupaj preberemo številke iz petdesetih, šestdesetih, osemdesetih, devetdesetih let in današnjega časa, lahko opazujemo, *kako so mladi v različnih obdobjih videli šolo, Novo mesto, Slovenijo, svet in svojo prihodnost.*

Stezice so zato svojevrsten časovni stroj.

V njih ni zapisana samo institucionalna zgodovina Gimnazije Novo mesto, ampak zgodovina vsakdanjega življenja njenih dijakov: kaj jih je zanimalo, kaj jih je skrbelo, o čem so razpravljali, kaj so brali, kako so se izražali in kako so si predstavljali prihodnost.

Z vidika leta 2026 dobiva ta zbirka še dodatno vrednost. Digitalizacija in orodja umetne inteligence omogočajo, da bi več desetletij gradiva prvič analizirali kot celoto.

Predlog: Digitalni arhiv Stezice 1953–2026

Ob 280-letnici Gimnazije Novo mesto se ponuja priložnost za naslednji korak:

oblikovanje celovitega *Digitalnega arhiva Stezice 1953–2026.*

Za vsak letnik bi bilo smiselno evidentirati:

šolsko leto – številka – datum izdaje – število strani – naklada – glavni urednik – uredniški odbor – mentor – število avtorjev – seznam avtorjev – vrste prispevkov – ključne teme – posebnosti številke – povezava na digitalni izvod.

Na tej podlagi bi bilo mogoče prvič odgovoriti na vprašanja:

- *Koliko številk Stezic je dejansko izšlo v 73 šolskih letih?*
- *Koliko strani so skupaj objavile?*
- *Koliko različnih dijakov je v njih sodelovalo?*
- *Kdo so bili uredniki?*
- *Kako se je spreminjala naklada?*
- *Katere teme so zanimale gimnazijce leta 1955, 1975, 1995, 2015 in 2025?*
- In nenazadnje: *kaj se lahko današnji dijaki naučijo od generacij dijakov pred njimi?*

Od Stezic do digitalnih stezic

Stezice so nastale v času pisalnega stroja, matric in ročnega razmnoževanja. Preživele so prihod fotokopirnega stroja, profesionalnega tiska, osebnega računalnika, interneta, spletnih strani in družbenih omrežij. Danes vstopajo v obdobje umetne inteligence.

Toda tehnologija ni njihovo bistvo.

Bistvo Stezic je že od leta 1953 isto: *omogočiti mladim, da povedo, kaj mislijo, ustvarjajo, sprašujejo, kritično presojajo in sodelujejo.*

Zato Stezice niso samo staro šolsko glasilo. So *rastoči e-spomenik generacijam dijakov novomeške gimnazije.*

Če bodo njihove številke sistematično digitalizirane, opisane, povezane in raziskovane, bodo lahko *leta 2046, ob 300-letnici Gimnazije Novo mesto*, prihodnje generacije pogledale nazaj ne samo na zgodovino svoje šole, ampak tudi na skoraj stoletje misli, vprašanj, ustvarjalnosti in sodelovanja njenih dijakov.

Od prvih Stezic do digitalnih stezic – od osebnih zapisov posameznih dijakov do skupnega spomina generacij.

Ivan Vrhovec 1891
Deset sporočil novomeški gimnaziji leta 2026

Ob 280-letnici novomeške gimnazije

ChatGPT, oktober 2026

Ivan Vrhovec je v knjigi *Zgodovina Novega mesta*, ki jo je leta 1891 izdala Matica slovenska, posebno pozornost namenil šolstvu in novomeški gimnaziji. Ko njegovo pripoved beremo 135 let pozneje, ob 280-letnici gimnazije, zgodovinska dejstva dobivajo tudi presenetljivo aktualna sporočila.

1. Izobraževanje ima v Novem mestu globoke korenine

Vrhovec opisuje šolsko tradicijo, ki je obstajala že dolgo pred ustanovitvijo gimnazije. Drug zgodovinski vir, ki se neposredno sklicuje nanj, povzema, da je bila v Novem mestu deška šola že leta 1509 in da jo je vzdrževal kapitelj.

Sporočilo za 2026: Znanje je dediščina, ki jo ena generacija predaja drugi. Gimnazija leta 1746 ni nastala iz nič, temveč je nadaljevala že obstoječo tradicijo izobraževanja.

2. Velike spremembe se začnejo s pobudo

Ustanovitev gimnazije ni bila samo administrativni dogodek. Pred njo so bila prizadevanja za boljše možnosti izobraževanja mladine v Novem mestu in širši okolici.

*Sporočilo za 2026***:** Tudi majhna skupnost lahko doseže veliko spremembo, če zna prepoznati potrebo, oblikovati pobudo in vztrajati.

3. Znanje mora biti dostopno

Eden od pomenov ustanovitve gimnazije je bil približati šolanje mladim, ki bi sicer morali po znanje drugam.

*Sporočilo za 2026***:** Kar je leta 1746 pomenila fizična bližina šole, leta 2026 pomenijo tudi digitalni dostop do znanja, dLib.si, odprti viri in odgovorna uporaba umetne inteligence.

4. Veliki dosežki zahtevajo sodelovanje

Pri nastanku in delovanju gimnazije se povezujejo mesto, prebivalci, frančiškani ter državne in cerkvene oblasti.

Sporočilo za 2026: Novomeška gimnazija je tudi *280 let dolga zgodba sodelovanja*.

5. Od pobude je treba preiti k dejanjem

Od ustanovitvene odločitve je bilo treba preiti k dejanskemu pouku, učiteljem, učencem, prostorom in organizaciji šole.

Sporočilo za 2026: Vizija dobi vrednost šele z uresničitvijo.

6. Srce šole so učitelji

Vrhovec pomemben del pripovedi posveča frančiškanom in njihovemu pedagoškemu delu.

Sporočilo za 2026: Tudi v času umetne inteligence ostaja učitelj nepogrešljiv pri

razvijanju radovednosti, presoje, kritičnega mišljenja in odgovornosti.

7. Šola mora znati sprejemati spremembe

Dolga zgodovina gimnazije je tudi zgodovina reform, novih zahtev in spreminjanja načina poučevanja.

Sporočilo za 2026: Tradicija in sprememba si ne nasprotujeta. Ustanova lahko preživi stoletja prav zato, ker zna ohraniti svoje vrednote in se hkrati prilagajati novemu.

8. Učitelji in učenci potrebujejo podporo

Vrhovčeva zgodovina ni samo pripoved o uspehih. Kaže tudi na težave in na odvisnost šole od okolja, v katerem deluje.

Sporočilo za 2026: Dobre ustanove potrebujejo pobudo, podporo, zaupanje in sodelovanje.

9. Maturanti so dolgoročni rezultat delovanja gimnazije

Vrednost šole se skozi desetletja in stoletja pokaže tudi v ljudeh, ki so se v njej izobraževali in nato svoje znanje uporabljali v različnih poklicih in okoljih.

Sporočilo za 2026: Zbiranje zgodb maturantov ni samo obujanje spominov. Je dokumentiranje dolgoročnega vpliva gimnazije na Novo mesto, Slovenijo in širši svet.

10. Zgodovino ohranjamo, da lahko pomaga prihodnosti

Vrhovec je leta 1891 dokumentiral preteklost Novega mesta. Leta 2026 lahko njegovo knjigo beremo digitalno.

*Sporočilo za 2026***:** Digitalizacija kulturne dediščine omogoča nekaj, česar Vrhovec ni mogel predvideti: zgodovinsko knjigo lahko hkrati berejo ljudje kjer koli, po njej iščejo, jo povezujejo z drugimi viri in jo s pomočjo novih orodij ponovno interpretirajo. *1746 → 1891 → 2026 → 2046*

Vrhovec je pisal približno 145 let po ustanovitvi gimnazije. Mi njegovo delo beremo ob njeni 280-letnici. Naslednja velika prelomnica je že vidna: *300-letnica leta 2046*.

Iz zgodovine se izlušči veriga:

pobuda → sodelovanje → podpora → znanje → maturanti → nove generacije.

Zato se ob 280-letnici ne velja vprašati samo: *Kaj so prejšnje generacije zapustile nam?* Enako pomembno je vprašanje: *Kaj bomo mi zapustili generacijam, ki bodo praznovale 300-letnico novomeške gimnazije leta 2046?*

Znanje povezuje generacije.

Prispevek objav na portalu eRegion.eu k ohranjanju in e-promociji kulturne dediščine Novega mesta

ChatGPT, oktober 2026

Kulturna dediščina živi, če jo poznamo, ohranjamo, povezujemo in posredujemo naslednjim generacijam. V digitalni dobi se tradicionalnim načinom varovanja dediščine pridružuje nova možnost: *e-promocija kulturne dediščine*. Dokumenti, fotografije, knjige, pričevanja, časopisni zapisi in osebni spomini lahko z objavo na spletu postanejo dostopni širšemu krogu ljudi ter se medsebojno povezujejo v vse bogatejšo digitalno podobo kraja in njegove zgodovine. Portal eRegion.eu s številnimi objavami, povezanimi z Novim mestom, prispeva prav k takšnemu ohranjanju in e-promociji kulturne dediščine.

Od posamezne objave do povezane digitalne dediščine

Pomembnost spletnih objav ni samo v posameznem dokumentu. Njihova dodatna vrednost nastaja, ko se med seboj povezujejo. Prispevek o osebi lahko vodi do njene šole, ustanove, dogodka, knjige, fotografije ali drugega zgodovinskega vira. Tako iz posameznih zapisov postopoma nastaja *mreža znanja o Novem mestu*.

Na portalu eRegion.eu so bile v preteklih letih objavljene vsebine o zgodovini mesta, novomeški gimnaziji in njenih maturantih, pomembnih Novomeščanih, kulturnih ustanovah, sodelovanju, izobraževanju, Narodnem domu ter drugih dogodkih in pobudah, pomembnih za razvoj mesta.

Posebno spodbudo je pomenilo praznovanje *280-letnice novomeške gimnazije leta 2026*. Ob tej priložnosti so nastajali in se povezovali novi zapisi o zgodovini gimnazije, njenih maturantih, njihovih dosežkih ter njihovih prispevkih Novemu mestu, Sloveniji in širšemu prostoru.

Maturanti kot soustvarjalci kulturnega spomina

Maturanti niso samo nekdanji dijaki šole. Njihove življenjske in poklicne poti so del zgodovine ustanove in okolja, iz katerega izhajajo.

Z zbiranjem podatkov o maturantih, njihovih dosežkih, spominih, fotografijah, publikacijah in drugih dokumentih se lahko dopolnjuje zgodovinski spomin na Novo mesto. Posebej dragoceno je gradivo, ki je še vedno v zasebnih arhivih posameznikov in družin ter bi se brez digitalizacije lahko sčasoma izgubilo. Splet omogoča, da maturanti postanejo *aktivni soustvarjalci digitalne kulturne dediščine*. Ne gre več samo za vprašanje, kaj je bilo o preteklosti že zapisano, temveč tudi za vprašanje: *Kaj lahko danes še zberemo, pojasnimo, digitaliziramo, povežemo in ohranimo za prihodnje generacije?*

Povezovanje z digitalnimi zbirkami

Pomembna naloga e-promocije ni podvajanje gradiva, temveč njegovo *povezovanje*. Objave na portalu lahko usmerjajo uporabnika k izvirnim virom in digitalnim zbirkam, zlasti Digitalni knjižnici Slovenije – dLib.si, knjižničnim in arhivskim zbirkam, publikacijam, fotografijam ter drugim preverljivim virom.

Na ta način lahko portal opravlja vlogo *digitalnega povezovalca*. Obiskovalcu pomaga od posamezne zgodbe priti do dokumenta, od dokumenta do osebe, od osebe do dogodka in od dogodka do širšega zgodovinskega konteksta.

Od e-objav do e-spomenikov

Izkušnje z objavljanjem gradiva odpirajo tudi možnost razvoja *e-spomenikov*. E-spomenik lahko na enem digitalnem mestu poveže besedilo, fotografije, dokumente, knjige, časopisne članke, video in zvočne posnetke, pričevanja ter povezave do drugih digitalnih zbirk.

Takšni e-spomeniki bi lahko bili posvečeni pomembnim osebam, ustanovam, dogodkom, dosežkom in krajem Novega mesta. Med seboj povezani bi lahko postopoma oblikovali *Rastočo zbirko e-spomenikov Novega mesta*.

To bi pomenilo prehod od posameznih spletnih objav k bolj sistematičnemu, dolgoročnemu in sodelovalnemu ohranjanju digitalnega spomina mesta.

Umetna inteligenca kot novo orodje

Leto 2026 prinaša še eno pomembno možnost. Orodja umetne inteligence, kot je ChatGPT, lahko pomagajo pri pregledovanju in strukturiranju gradiva, pripravi povzetkov, prevajanju, primerjanju virov, oblikovanju vprašanj za nadaljnje raziskovanje ter pripravi besedil za širšo javnost.

Umetna inteligenca pri tem ne nadomešča zgodovinskih virov, arhivov, knjižnic, muzejev, raziskovalcev ali osebnih pričevanj. Lahko pa pomaga *hitreje odkrivati povezave med njimi* in omogoča, da postane zbrano znanje razumljivejše in dostopnejše.

Od osebnega spomina do skupne digitalne dediščine

Največji potencial e-promocije kulturne dediščine je prav v sodelovanju. Posameznik ima fotografijo, drugi dokument, tretji osebni spomin, četrti pozna zgodovinsko ozadje, knjižnica hrani publikacijo, digitalna knjižnica pa njen digitalizirani izvod.

Ko se ti viri povežejo, nastane nekaj več kot zbirka posameznih dokumentov – nastaja *skupni digitalni spomin mesta*.

Objave na portalu eRegion.eu je zato mogoče razumeti kot prispevek k procesu, v katerem se kulturna dediščina Novega mesta ne samo ohranja, ampak tudi *odkriva, povezuje, dopolnjuje in posreduje novim generacijam.*

Izkušnja praznovanja 280-letnice novomeške gimnazije lahko pri tem pomeni začetek naslednjega koraka: sistematičnega povezovanja maturantov, občanov, ustanov, knjižnic, arhivov in drugih zainteresiranih pri ustvarjanju rastoče digitalne zbirke kulturne dediščine Novega mesta.

Od osebnega spomina do skupne digitalne dediščine.
Od posamezne objave do povezane zgodovine mesta.
Od ohranjanja preteklosti do sodelovanja za prihodnost.

Pregled izbranih pomembnejših objav in pobud

Objave na portalu eRegion.eu, povezane s kulturno dediščino Novega mesta, niso nastajale kot enkraten projekt. V več letih se je postopoma oblikovala zbirka medsebojno povezanih vsebin o ljudeh, ustanovah, dogodkih, knjigah, izobraževanju in pobudah. Posebej pomembno je povezovanje objav z digitaliziranimi viri ter spodbujanje sodelovanja Novomeščanov in maturantov.

Naslednji izbor petnajstih objav in pobud ponazarja ta razvoj.

1. Začetki organizirane e-promocije kulturne dediščine Novega mesta

1. *Odbor za promocijo kulturne dediščine Novega mesta*

Odbor je bil ustanovljen 15. maja 2017 z namenom promoviranja bogate kulturne in zgodovinske dediščine Novega mesta, Dolenjske in Bele krajine. Že ob ustanovitvi je bil posebej poudarjen pomen uporabe interneta in **e-promocije kulturne dediščine**. Sodelovanje je postalo eno temeljnih načel njegovega delovanja.

Povezava: Zgodbe sodelovanja – e-promocija kulturne dediščine Novega mesta

2. *Internetno spominsko obeležje Novomeščanom 1745*

Ob evropskem letu kulturne dediščine je bila leta 2018 posebej poudarjena pobuda Novomeščanov, ki so razumeli pomen izobraževanja in cesarici Mariji Tereziji predlagali ustanovitev gimnazije. Iz te zgodovinske pobude je dve leti pozneje nastala novomeška gimnazija. Internetno spominsko obeležje predstavlja zgodnji primer uporabe digitalnega prostora za ohranjanje kolektivnega zgodovinskega spomina.

Povezava: Internetno spominsko obeležje in povezane pobude

2. Digitalizacija kulturne dediščine

3. *Virtual Academy 2020 – Digitize Novo mesto's Cultural Heritage Materials*

Akademija je povezala digitalizacijo gradiv, kulturno dediščino in uporabo interneta. Posebej je opozorila, da digitalizirano gradivo omogoča širšo dostopnost kulturne dediščine ter nove možnosti njene uporabe v izobraževanju, turizmu in medgeneracijskem sodelovanju.

Povezava: Virtual Academy 2020: Digitize Novo mesto's Cultural Heritage Materials

4. *Primeri uspešne e-promocije kulturne dediščine Novega mesta*

Pregled, pripravljen leta 2026 s pomočjo orodij umetne inteligence, sistematično obravnava možnosti digitalizacije, povezovanja kulturnih ustanov, spletnih portalov, digitalnih zbirk in e-spomenikov. Predstavlja tudi nadaljevanje izkušenj akademij o e-promociji kulturne dediščine.

Povezava: Primeri uspešne e-promocije kulturne dediščine Novega mesta

3. E-spomeniki – nova oblika digitalnega spomina

5. *E-spomenik Ilki Vašte*

E-spomenik novomeški rojakinji in pisateljici Ilki Vašte je eden zgodnjih konkretnih primerov povezovanja ži-

vljenjepisa, objavljenih del, referenc in drugih digitalnih virov v skupno spletno spominsko mesto.

Povezava: eMonument Ilka Vašte

6. *E-spomenik Frančiškanu z rastočo knjigo*

Pobuda povezuje večstoletno prisotnost frančiškanov v Novem mestu z njihovo vlogo pri izobraževanju in razvoju novomeške gimnazije. Digitalni zapis dopolnjuje fizični spomenik in omogoča širše predstavljanje njegovega zgodovinskega pomena.

Povezava: eMonument to eCollaboration – povezava na e-spomenik Frančiškanu z rastočo knjigo

7. *E-spomenik profesorju Marjanu Dobovšku*

E-spomenik, postavljen leta 2025 na pobudo njegovih nekdanjih dijakov, je lep primer, kako lahko maturanti ohranijo spomin na profesorja in njegovo pedagoško, kulturno ter organizacijsko delo. Povezuje več generacij maturantov novomeške gimnazije.

Povezava: eSpomenik profesorju Marjanu Dobovšku

4. Novomeška gimnazija kot del kulturne dediščine mesta

8. *Novomeška gimnazija in cesarica Marija Terezija – ustanovitev 8. avgusta 1746*

Objava povezuje nastanek gimnazije, cesarico Marijo Terezijo, novomeške frančiškane in pobudo Novomeščanov. Hkrati prikazuje, kako je mogoče zgodovinske dokumente in dogodke povezati s sodobno e-promocijo kulturne dediščine.

Povezava: Novomeška gimnazija in cesarica Marija Terezija

9. *280 let novomeške gimnazije*

Osrednja spletna stran je postala digitalno zbirališče številnih gradiv, ki so nastala ob pripravah na 280-letnico gimnazije. Na njej so povezani prispevki maturantov, e-spomeniki, zgodovinska gradiva, pobude, proglas maturantov in dokumenti, ki pričajo o sodelovanju različnih generacij.

Povezava: 280 let novomeške gimnazije

10. *Proglas tisočev maturantov ob 280-letnici novomeške gimnazije*

Proglas 8. avgusta 2026 je razširil praznovanje jubileja od spomina na ustanovitev šole k vprašanju, kaj lahko tisoči nekdanjih maturantov prispevajo k ohranjanju zgodovine svoje šole, mesta in širšega okolja. Objavljeni sta slovenska in angleška različica.

Povezava: 280 let novomeške gimnazije – Proglas in gradiva maturantov

5. Od Novega mesta k povezovanju Srednje Evrope

11. *Maria Theresa Gymnasiums' Graduates Network*

Iz zgodovine novomeške gimnazije je nastala širša zamisel povezovanja maturantov desetih gimnazij, povezanih z obdobjem Marije Terezije. S tem lokalna kulturna dediščina Novega mesta dobiva srednjeevropsko razsežnost.

Povezava: Maria Theresa Gymnasiums' Graduates Network

12. *E-sodelovanje tisočev maturantov vseh šol v Srednji Evropi*

Objava razvija zamisel, da maturanti s svojo maturo šele začenjajo poklicne in življenjske poti ter v desetletjih po maturi ustvarijo številne dosežke, ki postajajo del kulturne dediščine. E-tehnologije omogočajo, da se ti dosežki dokumentirajo in povezujejo tudi čez meje posameznih šol in držav.

Povezava: E-sodelovanje tisočev maturantov vseh šol v Srednji Evropi

6. Zgodbe sodelovanja kot kulturna dediščina

13. *Edo Marinček: Zgodbe sodelovanja*

Knjiga in spremljajoče spletne objave dokumentirajo številne primere sodelovanja ter opozarjajo, da so tudi *zgodbe o sodelovanju del kulturne dediščine*. Za Novo mesto je posebej pomembno dokumentiranje sodelovanja pri promociji kulturne dediščine, razvoju izobraževanja in različnih pobudah v mestu.

Povezava: Zgodbe sodelovanja – Edo Marinček

7. Od posameznih e-spomenikov k rastoči zbirki

14. *Rastoča zbirka e-spomenikov Novega mesta*

Pobuda iz septembra 2026 pomeni pomemben naslednji korak: posamezni e-spomeniki naj ne ostanejo osamljene spletne strani, temveč naj se povežejo v *rastočo digitalno zbirko zgodovine Novega mesta*. Vanjo bi bilo mogoče vključevati osebe, dogodke, ustanove, podjetja, kraje in dosežke ter jih povezovati z dokumenti, fotografijami, pričevanji in digitalnimi zbirkami.

Povezava: 280 let novomeške gimnazije – Rastoča zbirka e-spomenikov Novega mesta

8. Pogled v prihodnost

15. *Vzpostavljanje e-spomenikov – velika priložnost Novomeščanov*

Ob srečanju maturantov 15. oktobra 2026 je zamisel e-spomenikov postavljena v širši okvir sodelovanja prebivalcev, maturantov in ustanov. Kulturna dediščina tako ni razumljena samo kot nekaj, kar smo podedovali, ampak tudi kot nekaj, kar lahko *skupaj odkrivamo, digitaliziramo, povezujemo, dopolnjujemo in zapuščamo prihodnjim generacijam.*

Povezava: 280 let novomeške gimnazije – Vzpostavljanje e-spomenikov

Skupno sporočilo petnajstih objav

Pregled pokaže zanimiv razvoj:

e-promocija → digitalizacija → povezovanje virov → e-spomeniki → sodelovanje maturantov → rastoča zbirka e-spomenikov → skupna digitalna dediščina Novega mesta.

Posebna vrednost portala eRegion.eu zato ni samo v številu objavljenih dokumentov. Pomembnejše je, da se skozi leta oblikuje *mreža medsebojno povezanih vsebin,* v kateri posamezna objava lahko vodi do osebe, dogodka, ustanove, knjige, fotografije, digitaliziranega dokumenta ali drugega vira.

Pri tem se kaže še ena pomembna značilnost: velik del gradiva je rezultat *sodelovanja*. Sodelujejo maturanti različnih generacij, posamezniki, kulturne in izobraževalne ustanove, Mestna občina Novo mesto, knjižnice, frančiškani in drugi zainteresirani.

Tako portal eRegion.eu ne prispeva samo k *ohranjanju spomina na preteklost,* ampak ustvarja tudi okolje za nadaljnje sodelovanje pri odkrivanju in predstavljanju kulturne dediščine.

To odpira možnost za naslednji razvojni korak: *Od spletnega portala z objavami k* povezani digitalni zakladnici kulturne dediščine Novega mesta.

Takšna zakladnica ne bi bila nikoli dokončana. Z novimi dokumenti, fotografijami, pričevanji, digitaliziranimi knjigami, e-spomeniki in povezavami bi lahko nenehno rasla.

Od osebnega spomina do skupne digitalne dediščine.

Od posamezne objave do povezane zgodovine mesta.

Od ohranjanja preteklosti do sodelovanja za prihodnost.

Petnajst primerov kaže razvoj od posamezne spletne objave do zamisli o skupnem digitalnem spominu mesta – kulturni dediščini, ki se ne le ohranja, ampak se s sodelovanjem Novomeščanov, maturantov in ustanov nenehno dopolnjuje, povezuje in posreduje prihodnjim generacijam.

Pregled izbranih objav eRegion.eu o kulturni dediščini Novega mesta

1. *Odbor za promocijo kulturne dediščine Novega mesta*
   2017
   Organizirano ohranjanje dediščine
   Kulturna in zgodovinska dediščina Novega mesta, Dolenjske in Bele krajine
   Uvedba načrtnega pristopa k uporabi interneta za promocijo dediščine
   eRegion.eu – povezane vsebine

2. *Internetni spomenik Novomeščanom 1744*
   2018
   Zgodovina izobraževanja
   Spomin na Novomeščane, ki so si prizadevali za ustanovitev gimnazije
   Zgodovinska pobuda je dobila trajno prisotnost v digitalnem prostoru
   280 let novomeške gimnazije

3. *Rastoča knjiga jubilejnih e-knjig srednjih šol v Sloveniji*
   2019
   Šolska in izobraževalna dediščina
   Jubilejne publikacije in zgodovinski spomin srednjih šol
   Povezovanje šolskih publikacij v rastočo digitalno zbirko
   280 let novomeške gimnazije

4. *E-spomenik pisateljici Ilki Vašte*
   2020
   Literarna dediščina
   Življenje, delo in spomin na pomembno novomeško pisateljico
   Spletno povezovanje biografskih podatkov, del in drugih digitalnih virov
   eMonument Ilka Vašte

5. E-spomenik Frančiškanu z rastočo knjigo
   2020
   Verska in izobraževalna dediščina
   Vloga novomeških frančiškanov pri izobraževanju in razvoju mesta
   Digitalna dopolnitev fizičnega spomenika ter širjenje njegovega sporočila prek spleta
   E-spomenik e-sodelovanju

6. *Virtual Academy – Digitize Novo mesto's Cultural Heritage Materials*
   2020
   Digitalizacija
   Različna gradiva o kulturni dediščini Novega mesta
   Spodbujanje digitalizacije in spletne dostopnosti gradiv
   Virtual Academy 2020
7. *E-spomenik profesorju Marjanu Dobovšku*
   2025
   Pedagoška in osebnostna dediščina
   Spomin na profesorja in njegovo delo ter pričevanja njegovih dijakov
   Maturanti različnih generacij skupaj ustvarjajo in dopolnjujejo digitalni spomin
   E-spomenik profesorju Marjanu Dobovšku

8. *Novomeška gimnazija in cesarica Marija Terezija – ustanovitev 8. 8. 1746*
   2025
   Zgodovina šolstva
   Ustanovitev novomeške gimnazije ter vloga Marije Terezije, Novomeščanov in frančiškanov
   Zgodovinski dokumenti in dogodki so povezani v spletno dostopno pripoved
   Dokument eRegion.eu

9. *280 let novomeške gimnazije*
   2025–2026
   Izobraževalna in mestna dediščina
   Zgodovina gimnazije, maturantov, profesorjev, jubilejev in dosežkov
   Osrednje digitalno vozlišče številnih dokumentov, e-spomenikov in pobud
   280 let novomeške gimnazije

10. *Primeri uspešne e-promocije kulturne dediščine Novega mesta*
    2026
    E-promocija
    Primeri in izkušnje digitalnega predstavljanja dediščine
    Sistematičen pregled možnosti uporabe spleta in novih tehnologij pri promociji dediščine
    280 let novomeške gimnazije – gradiva

11. *Proglas tisočev maturantov ob 280-letnici novomeške gimnazije*
    2026
    Dediščina maturantov
    Spomin na generacije maturantov in njihove prispevke
    Mobiliziranje maturantov za zbiranje, povezovanje in objavljanje njihove dediščine
    280 let novomeške gimnazije

12. *E-sodelovanje tisočev maturantov vseh šol v Srednji Evropi*
    2026
    Srednjeevropska izobraževalna dediščina
    Povezovanje dosežkov in izkušenj maturantov različnih šol in držav
    Širitev lokalne pobude v mednarodno digitalno mrežo sodelovanja
    E-sodelovanje maturantov v Srednji Evropi

13. *Zgodbe sodelovanja – Edo Marinček*
    2026
    Dediščina sodelovanja
    Dokumentirane zgodbe sodelovanja, med njimi e-promocija kulturne dediščine Novega mesta
    Knjiga, dLib.si in eRegion.eu omogočajo trajno digitalno dostopnost ter povezovanje zgodb
    Zgodbe sodelovanja

14. *Rastoča zbirka e-spomenikov Novega mesta*
    2026
    Celovita mestna kulturna dediščina
    Osebe, dogodki, ustanove, kraji, dosežki, dokumenti in pričevanja
    Prehod od posameznih e-spomenikov k povezani in nenehno dopolnjujoči se digitalni zbirki
    Predlog Rastoče zbirke e-spomenikov

15. *Vzpostavljanje e-spomenikov – velika priložnost Novomeščanov*
    2026
    Prihodnost digitalne dediščine
    Znanje, spomini in gradiva prebivalcev, maturantov ter ustanov
    Povabilo širši skupnosti k soustvarjanju e-spomenikov in skupnega digitalnega spomina
    Program in gradiva srečanja 15. 10. 2026